

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VII istungjärk.

144. koosolek.

5. mail 1931.

Sisu:

1. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõudest.
2. Teatamine Riigikogu liikmete koosolekuilt puudumistest aprillikuul.
3. J. Vilms'i erakorraline teadaanne.
4. Riigikogu kodukorra § 126 muutmise seadus — põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma ettepanek.
5. Endiste Vene pensionäridele pensioni andmise seadus — J. Bulin'i, C. Schilling'i, V. Hasselblatt'i, V. Smirnov'i ja M. Vesterblom'i ettepanek.
6. Maal asuvate kinnisvarade kinnisvaramaksu seaduse muutmise seadus — põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma ettepanek.
7. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seadus — I lugemisel.
8. Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus — I lugemisel.
9. Järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab esimene abiesimees
M. Martna kell 17.15 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. rahvusvaheliste tüliküsimuste rahulikul teel lahendamise kohta käiva üldkõnega ühinemise seaduse üldkomisjoni;
2. endise Eestimaa Mõisnikkude Maa-krediitseltsi põhikirja uuendamise korra seaduse üldkomisjoni.

2. Teatamine Riigikogu liikmete koosolekuilt puudumistest aprillikuul.

Sekretär kannab ette tähendatud teadaande. (Vaata 144. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 3.)

3. J. Vilms'i erakorraline teadaanne.

J. Vilms: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Üüriseadus on 1. mail k. a. oma maksvuse kaotanud. Selle pikendamise seadus on kalevi alla maetud. Selle taga-

järjed on näha ajakirjandusest ja muust teadetest, mis on kuulda üürnikkude riidadest. Üürnikkudele on tehtud paljude majaomanikkude poolt ettepanek, korterid silmapilk vabastada, ehk kui üürnikud seda ei tee, siis on üürid tõstetud kolmekuni neljakordseks. Seetõttu valitseb üürnikkude seas massiliselt laialine rahulolematus. Sellepärast on tarvis sellele asjaolule tähelepanu pöörata.

Kui aasta tagasi pikkades kõnedes üüriseaduse vastastena näitasime, et Tallinnas üüriseadus tarvilik on, kuna majanduslikud olud on halvad ja elanikkude seisukord muutuks viletsaks, kui üüriseaduse kaotaksime, siis selgus, et on tarvis üüriseadust pikendada üheks aastaks. Rohkem ei suudetud välja kaubelda ega nõuda. See tähtaeg oli selleks, et aasta jooksul oleks suudetud üht või teist korterikitsikuse lahendamiseks ette võtta. Aasta on möödunud. Kas on õigustatud üüriseaduse kaotamine? Kui vaatame korterikitsikust, siis näitab korterite lugemine, mis toimus 8. ja 9. märtsil, et korterite kitsikus, eriti väikekorterite suhtes, väga suur on ja vabu kortereid oli ainult 1,1%, kuna normaalselt, välismaal, kus korterikitsikust ei ole, see peab olema 3—5%. Samuti elas üle 4.000 leibkonna keldrikorterites. Seega on korterikitsikus tõendatud ja ei saa öelda, et seda ei ole olemas. Majanduslik olukord on samuti halvenenud, ja nii nagu majanduslikkudest ringkondadest kuuleme, ei ole lootust selle paranemiseks. Samuti ei ole midagi tehtud, et korterikitsikust lahendada. Riik kui ka omavalitsused võitlevad rahapuudusega ning ehitusetegevus on soiku jäänud.

Miks ei ole tehtud otsustavaid samme 1. maiks?

26. märtsil esitati üüriseaduse pikendamise seadus. Märtsi lõpus said Riigikogu rühmad ja Vabariigi Valitsus üürnikkude protesti-märgukirju. Seega juhiti tähelepanu üüriseaduse kaotamisele. Nüüd ometi poleks saadud enam unustada! Kuid Vabariigi Valitsus unustas! Kui ta ei unustanud, siis ta ei julenud võtta seisukohta avalikult. Kui mitte ei seisa asi julguses — siis ei tahetud! Üks kui teine iseloomustab Vabariigi Valitsuse seisukohta küllalt selgelt!

Edasi arenevad sündmused samas suunas: aprilli keskel seatakse kokku kiirete seaduseelnõude nimestik, kas leidub üüri-

seadus nende seas? Ei, see on unustatud, või ei juletud, või ei tahetud seda üles võtta. 22. aprilliks oodati Vabariigi Valitsuse seisukohta üüriseaduse pikendamise kohta. Kuid vastust ei tulnud ei siis ega tänapäevani!

Kes vastutab kõige selle eest, ja mis tahab Vabariigi Valitsus üürnikkude kaitse alal ette võtta? Meil pidavat valitsema praegu ka tööliste, see on laiade rahvahulkade valitsus. Kuid siia maani pole olnud seda näha. Vastupidi: suurtaolude kaitse teravilja seadust, nagu nisutollid j.n.e., läbi, tekstiiltollide rekordiline püsimine, parema tiiva poliitiliste agronoomiliste organisatsioonide mitmekülgne kõvendamine j.n.e. on nüüd rikkunud uue pärliga, see on: 3 majaomaniku võiduga ligi 30 sotsialisti üle praeguses koalitsioonis.

See, mida koalitsioon ühes sotsialistidega üürnikele pakub, — nõndanimetatud korterite vahetalituse seadus — ei ole enam üüriseadus, vaid aseaine, mis juba laialt hukka mõistetud kui eluvõõras üürnikule, mitte midagi mõjuvat pakkuv. Üürnikud ja laiad rahvakihid vajavad aga tõsist ja mõjuvat kaitset.

Tuleb avaldada imestust ja kahetsust! Imestust sellepärast, et sotsialistid kui tugev koalitsiooni pahem tiib üürnikkude kaitset aegsasti ja tõsiselt südamesse pole võtnud, olgugi et selle peale ligi 1½ kuud enne 1. maid tähelepanu juhiti. Kahetsust sellepärast, et paremal tiival jällegi korda on läinud üht tunnustatud sotsiaalseadust põhimõttelikult diskrediteerida ja tegelikult ära muuta. See kõik kokku on uus näide praeguse koalitsiooni ebaloomulikkusest.

Juhataja: Kõneleja, Teie ettekanne ei ole enam erakorralise teadaande iseloomuga, vaid koalitsiooni kriitika.

J. Vilms: On kindel see, et üürnikud kaitset Tallinnas vajavad ja et see kaitse peab olema kiire ja mõjuv. Sarnane viis, nagu seda Vabariigi Valitsus ja kogu koalitsioon praegu pakub, ei aita ja on vaid kannatuse proovi peale panek.

Kuna opositsioonil selles küsimuses võimata iseseisvalt midagi ette võtta, siis juhime üürnikkude kaitse vajadusele erakorraliselt tähelepanu.

4. Riigikogu kodukorra § 126 muutmise seadus — põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma ettepanek.

A. Lauri ettepanekul antakse seaduseelnõu koosseisu ja kodukorra komisjoni.

5. Endiste Vene pensionäridele pensioni andmise seadus — J. Bulin'i, C. Schilling'i, V. Hasselblatt'i, V. Smirnov'i ja M. Vesterblom'i ettepanek.

V. Hasselblatt'i ja J. Bulin'i ettepanekul antakse seaduseelnõu rahaaasjanduse komisjoni.

6. Maal asuvate kinnisvarade kinnisvaramaksu seaduse muutmise seadus — põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma ettepanek.

J. Loosalu: Austatud Riigikogu liikmed! Põllupidajate tulud vähenevad alataasa. Imelikul viisil näeme aga, et põllupidajate maksud suurenevad. Nii on ka suurenenud kinnisvaramaks, nagu kättesaadetud teadaannetest näha. Seda viiga on võimalik Riigikogul ja Vabariigi Valitsusel parandada. Nimelt kui see vastav seadus muudetakse ja kinnisvaramaksu määraks võetakse teised normid. Nimelt tuleks puhtakasurublalt võetavat maksu vähendada ja siis oleks võimalik seda asja parandada. Üldiselt on aga näha, et praegu tõusevad 20% ümber kinnisvaramaksud, ja seda peame katsuma sel raskel ajal ära hoida. Teen ettepaneku, see seaduseelnõu anda rahaaasjanduse komisjoni.

Ühtlasi teen ka teise ettepaneku. Kuna see seadus on võrdlemisi kiire, ja kuna tarvis on, et ta mõju kohe tunda oleks ja et ta tänavu saaks maksma panna, siis teen ettepaneku,

seaduseelnõu läbivaatamiseks määrata kahenädaline tähtaeg.

K. Tonkman: Ma pean veel kord Riigikogu kõnetoolilt seda fakti konstateerima, et koonduse erakond on selle seadusega hiljaks jäänud. Hiljaks jäänud sellepärast, et omal ajal, kui tal rohkem võimu oli, kui Põllutöö- ja Majanduseministeeriumid nende juhtida olid, kes kuulusid koonduse erakonda, siis ei kasutanud nad seda võimu ära. Põllumeeste kogud juhtisid siis tähelepanu sellele, et maahindamise tulemused õiged ei ole.

Pea konstateerima veel seda tõsiasja, mida praegune katastriameti juhataja härra Tiitso ühe riigieelarve arutamise puhul tähendas, kui ta käest küsiti, kuidas on lugu kinnisvara hindamisega. Ta ütles, et maahindamine ei anna meile seda, mida ta andma peaks.

Juhataja: Kas kõnelete...

K. Tonkman: Ma kõnelen vastu. Sel korral juhtisime Põllutöoministri tähelepanu sellele, et Põllutöominister, kui

põllutöö ja põllumajanduse eest hoolitseja ja põllumajanduse maksude järele valvaja... (V a h e l h ü ü d e d.) peaks selle eest hoolitsema, sest see kuulub Põllutööministri hoole alla.

Kui te ütlete, et see Põllutööministri alla ei kuulu, siis peab tähendama, et teie ridades istub endine Majanduseminister, kelle valitsuse ajal hakati neid makse võtma. (V a h e l h ü ü d e d.) Ega praegune valitsus ei saanud neid makse määrata.

Praegune seadus, mis koonduse rühma poolt on Riigikogule esitatud ja mille kohta on ettepanek tehtud, anda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni, oluliselt midagi ei muuda, sellepärast et Põllutööminister on juba vastavad korraldused teinud. Nagu lehtedest selgub, astub homme peakomitee kokku, et seda küsimust arutada. See seadus iseenesest ei lahenda veel mitte midagi. Selles seaduses on vististi ette nähtud, määrata see maks puhtakasurubalt 15 senti. Kuid ega see veel ei lahenda asja.

J u h a t a j a: Kõneleja, Teie kõneaeeg on möödas.

R. P e n n o: Ma toetan rkl. Loosalu' ettepanekut, anda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni, järgmistel motiividel. Meie ei ole kunagi seadusi, eriti maksuseadusi, Riigikogus nõnda arutanud, et komisjonis nende kohta niihästi need, kes seaduseelnõu toetavad, kui ka teised, arvustikke ja andmeid ei saaks ette tuua. Minu arvates inga seaduseelnõu, mis Riigikogus vastuvõtmisele tuleb, peaks komisjonis läbi kaalutama, et need, kellele oleks vastuväiteid ette tuua, saaksid juba komisjonis oma seisukohti avaldada. Igatahes sarnane kord, et meie otsekohe hakkaksime arutama seda seadust, nagu rkl. Tonkman'i avaldusest järeldada tuleb, ja otsekohe selle kas vastu võtame või tagasi lükkame, ei ole otstarbekohane. Kui koalitsiooni rühmades, eriti põllumeeste kogude rühmas arvatakse, et seadusi sel kujul arutada võime, siis on see väga omapärane.

Mis puutub vastuväidetesse sisuliselt, siis ei ole ma sisuliselt asja juurde läinud. Kui aga rkl. Loosalu' ettepanek peaks tagasi lükatama, siis loomulikult on mul võimalus ka sisuliselt oma väiteid põhjendada. See arutamise viis ei ole korrapärane, seadus tuleks komisjoni anda.

M. M a r t i n s o n: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seaduse poolt rääkijad toonitasid, et kinnisvaramaks on mitmekordselt tõusnud. Käesolev seaduseelnõu näeb ette vähendamist umbes 25% võrra. Kui kinnisvaramaks mitmekordselt tõusnud

on, siis tuleks seda ka mitmekordselt vähendada. Tähendab, seaduseelnõu on võrdlemisi puudulik. Meie aga teame, et Põllutööminister tuleb kindlasti seadusega, mis palju parem, kui käesolev seaduseelnõu, mis esitatud. Pealegi ei ole meile selge, kuidas see seaduseelnõu Lõuna-Eesti kohta käib, endise Liivimaa kohta. Ka seal on hindamise andmed mõnes kohas suurenenud, teises kohas aga langenud. Näib, et seaduseelnõu on halb, ja selle poolt ei saa põllumeeste kogude rühm olla teades, et Põllutööminister tuleb lähematel päevadel parema seaduseelnõuga.

Põllutööminister A. J ü r m a n: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Niiviisi, nagu käesolev seaduseelnõu käsitleb küsimust, seda küsimust käsitada ei saa. See on täiesti üks demagoogiline eelnõu. (V a h e l h ü ü d e d.) Sest niiviisi öelda umbropsu, et meie viime normid alla 25% kõigile, oleks ekslik, kuna seega ei saa viga parandada. Aga seega ei ole viga kaugelgi parandatud enne, kui meie ei tea hindamise tagajärgi, mis ei ole kokku võetud üle kogu maa, ja kus ei ole selge, kas tagajärg kokkuvõttes kogu riigi kohta annab plussi või miinuse, ja kas kogu kokkuvõtte kinnisvarade maksust kogu riigi kohta annab riigikassale miinuse, või toob see riigikassale summe juurde. Sellest seaduse ettepanijad midagi ei ütle. Nemad esinevad aga umbropsu demagoogiliselt, et viime normid alla 25%. Aga kui mõnele on normid alla viidud hindamise tagajärjel ja ei ole midagi alla viia? Teistel on aga maksud rohkem tõusnud kui 25%. Sellepärast ei saa esitatud seaduseelnõu tõsiselt võtta.

J. F u k s: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põllumeeste kogude liige härra Tonkman tõi siin ette väite seaduse vastu ja süüdistas koonduse ministreid, et seadust pole hästi teostatud. Pean tähendama, et 1923.—1929. aastani teostas seda seadust rahaministeerium ja see meie juhtimisel ei ole olnud. (V a h e l h ü ü e.) Härra Zimmermann oli Majanduseministeeriumi juhiks 1929. aastast.

J u h a t a j a: Kas Teie kõnelele seaduse poolt?

J. F u k s: Ma kõnelen seaduse poolt. 1929. a. hakkas teostama seda hindamist Põllutööministeerium ja Põllutööministeerium kuulus siis rahvaerakonnast härra Kerem'i juhtimisele. Kui siin on ette toodud andmeid Lõuna-Eestist, siis pean tähendama, et viga selles seisab, et meie andmeid ei tea. Kui siin öeldakse, et seaduseelnõus olla võetud maha 28%, siis mina põhjendan seda sellega, et kui eel-

mine valitsus võttis riigikassasse tulu kinnisvaramaksudest 36 miljonit, siis praegune valitsus võttis kinnisvaramaksu arvel eelarvesse 42 miljonit.

Juhataja: Ma ei leia, et Teie kõnelete selle ettepaneku poolt, ma kuulen, et Teie arvustate seda.

J. Fuks: Mina olen sellepärast ettepaneku poolt, seaduseelnõu anda komisjoni, et komisjonis saaks küsimuse läbi arutada. Komisjonis saaks ka opositsioon täiendavat materjali. Komisjonis on ennegi seadusi muudetud. Näiteks talumajanduse nõuande büroo seadus tehti komisjonis täiesti ümber, ei ole pea ühtki seadust komisjonist muutmatult tagasi tulnud. Niisama võivad ka kõnealoleva seaduseelnõu juures Põllutööminister kui ka teised teha parandusi, kui leitakse, et see tarvilik on. Ei tuleks aga seadust otsekohe Riigikogus arutama hakata ega tagasi lükata.

Juhataja: Hääletamisele tuleb rkl. Looosalu' ettepanek, anda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni. (Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud, seega langeb ära rkl. Looosalu' teine ettepanek.

Seaduseelnõu tuleb kodukorra põhjal I lugemisele.

R. Penno (kohalt): Palun sõna aruandjana.

Juhataja: Aruandja õigused on ühel seaduseelnõule allakirjutajaist. Sõna on aruandja õigustes rkl. Penno'l.

R. Penno: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kahjuks kõigi ootuste vastu Riigikogu oma enamuses on soovinud asuda käesoleva seaduseelnõu arutamisele, ilma et komisjonis võimalik oleks olnud selle küsimuse kohta üksikasjalikumaid andmeid ette tuua ja ilma, et ka valitsusele loomulikult oleks võimalus antud selle seaduseelnõu kohta oma andmetega esineda ja kalkultatsioone ette tuua. Selle seaduseelnõu esitajate poolt on niipalju, kui neil võimalik olnud andmeid saada, kalkuleeritud, ja need kalkultatsioonid viivad sinnapoole, — meie ei tea täpselt — et uute hindamiste alusel maalasuvate kinnisvarade maks tõuseb ligikaudu 20%, võib-olla 25%.

Nimelt kõneleja, mina isiklikult, olen pööranud maksudevalitsuse poole andmete saamiseks. Kahjuks maksudevalitsus ei ole minule täpseid andmeid kuni seaduseelnõu esitamiseni siiski saanud anda, aga need andmed, mis sealt kokku võetud, on sarnased, mis näitavad, et üldine maksu tõus uute hindamiste alusel esinevate maaüksuste kohta on ja ulatub umbes 20%-ni.

Seaduseelnõu algatajad ei ole pidanud vajalikuks tagasi pöörata otsekohe endise seaduse juurde, mille järgi Põhja-Eestis ja hindamata maadel adrasajandikkude alusel maks määratud oli, sest ka need andmed, nagu rahvas mitmel puhul kaebas, ja Riigikogu ise oma seaduste vastuvõtmisega sellele tähelepanu juhtis, olid ebaõiged. Juba 1923. aastal võttis I Riigikogu vastu seaduse, millega asuti Põhja-Eesti ja meile juurdetulnud maakondade — endise Peeterburi ja Pihkva kubermangu — maaosade kohta uutele hindamiste alustele üleminekule. Seda hindamist on teostatud aastaid, ja seda hindamist teostas algusest peale, kuni Riigikogu vastu võttis uue ministeeriumide korraldamise seaduse, kinnisvarade hindamise amet. See amet allus rahaministeeriumile. Hiljem ministeeriumide korraldamise seadusega, mis maksma hakkas 1929. aastast, viidi see ära selle ministeeriumi alluvusest ja liidetult Põllutööministeeriumi vastavate osakondadega läks ta Põllutööministeeriumi alla. Muidugi selle hindamise juures on ebaõiglusi ja raskusi just seepärast ette tulnud, et suur osa maid tuli hindamisele ilma, et maapidaja seal peal oleks olnud. Pealegi 1923. aasta seadus, nii nagu Riigikogu liikmed mäletavad, määras seda, et maavaldajatest said algul maaomanikud kõneleda kaasa selleks, et hindamised õiglased oleksid. Hiljem teine Riigikogu muutis seda selles osas, et andis riigirentnikkudele ja asunikkudele õiguse kaasa kõneleda nende maade hindamiste juures. Teine Riigikogu muutis seda K. Pätsi ja Vestel'i seadust ja andis selle võimaluse ka neile maavaldajaile, kes rendi alusel kasutasid maid. Neil oli võimalus oma eest välja astuda, et need hindamised õiged oleksid. Peab ütlema, et nende hindamiste kontrollimine oli meil sootuks raske, sest meil puudusid maaplaanid, skitsid, kus olid märgitud endised maaklassid, ja maapidaja ei teadnud, mis üks või teine klass uuel skitsel tähendas. Inimesed ei olnud teadlikud maahindamise tulemustes ja ei teadnud õigusi jalule seada ega protestida boniteedi vastu. Kuid kõik see on hoopis iseküsimus ja ainult osalt puutub käesolevasse esitatud seaduseelnõusse, puudutab selles mõttes esitatud seadust, et siin käsitatakse neid boniteedi andmeid, mida siimaani on mitmel puhul juba enne kasutatud. Ma juhin, lugupeetud Riigikogu liikmed, teie tähelepanu sellele, et maa boniteedi alused näiteks enne veel, kui maksma pandi kinnisvarade maks uue maahindamise alusel, olid maksvad juba põlise tarvitamise ja omanduseks andmise seaduse läbiviimisel riigi rendi- ja asundusetalude kohta. Ostuhind ja teised kohustused olid kalkuleeritud juba nende

hindamiste alusel. Sellepärast on arusaadav, et tagasi minna mõnesuguse teistsuguse boniteedi alusele, endiste hindamiste alusele, oli võimata, ja sellepärast seaduseelnõu algatajad seda teed käinud ei ole. Aga milles on viga? Mispärast Põhja-Eestis hindamised on tõusnud? Mispärast Põhja-Eestis uute hindamistega maadel maksud keskmiselt 20% tõusevad? Viga on öieti selles, et üldine hindamine, boniteet, mis läbi viidi uue maahindamise seaduse järgi, keskmiselt on tugevam võetud 1901. a. hindamisest; selle tagajärjel, kui ühtlustati puhtakasurublade maks Põhja- ja Lõuna-Eestis, viidi üks määr läbi uute hindamiste alusel, siis selle tagajärjel keskmiselt neil uuestihinnatud maadel tõuseb kinnisvaramaks 20% võrra. On loomulik, kui tahame parandada viga ja hoida ära seda seisukorda, et meie üldiselt maksukoormat ei tõstaks ka neil uuestihinnatud maadel, siis peame teistsuguse maksumäära võtma, kui senimaksvas seaduses on. Sellepärast peame muutma 1930. aasta seaduse, milles olid ettenähtud maksunormid kõikide maade kohta ühesugused, olgu need 1901. aasta seaduse põhjal hinnatud maadel maksvad või 1923. aasta seaduse põhjal läbiviidud hindamised. Sellepärast, kui meie üldiselt tahame, et sel raskel ajal meie maksukoorem maal ei tõuseks, siis peame paratamatult seda teed käima, ja seaduseelnõu algatajad loodavad, et seadus I lugemisel vastu võetakse. Sellekohase ettepaneku mina ka seaduseelnõu algatajate nimel teen. Ühtlasi arvan, kui minu ettepanek vastu võetakse, siis on vajalik seda seaduseelnõu arutada ka komisjonis. Sellepärast teen täiendavalt ettepaneku, I ja II lugemise vahel anda seaduseelnõu rahastanduse komisjoni.

K. T o n k m a n: Lugupeetud Riigikogu liikmed! On täiesti selge, et maade hindamise tulemused on halvasti ja väga ebaõiglaselt välja tulnud. Seda küsimust on juba käsitatud Riigikogus, ajakirjanduses, ja seda tõestavad need hulgad protestid, mis on maapidajate poolt vastavatele ametiasutustele tulnud. Ei saa salata, et see seadus, mis maksma pandud, on ebaõiglane. Kui meie nüüd seda suurt küsimust, nagu seda on maamaksustamise küsimus, tahame nii lihtsalt ja selle väikese seadusenovelliga parandama hakata, siis lähme tõesti libedale teele. Ma olen püüdnud seda küsimust natuke jälgida, olen püüdnud sellesse küsimusse süveneda, kuid see on väga keeruline ja ei ole ühe ega kahe päeva töö. Kui kuulata nende inimeste seletusi, kes on ise maahindamise juures tegevad, kes on maahindamise peakomisjoni tööst osa võtnud ja seda tööd iuhtinud, siis ütlevad nad, et küsimus on

väga keeruline ja raske. Alles hiljuti oli mul sel alal pikem rääkimine praeguse katastriameti juhatajaga, kes küsimusele, — kas on võimalik seda niisugusel lihtsal kujul parandada — vastas, et see on täiesti võimata, kui ühe seadusenovelli vastu võtame, ja siis sellega küsimus lahendatud oleks. Siin tuleb sügavamalt küsimust puudutada, tulevad vastavad tariifid, mis sellesse puutuvad ja hindamise aluseks olnud, läbi vaadata ja korraldada ja selle põhjal võib-olla mingeid tulemusi kätte saada.

Nagu eilsetest lehtedest lugeda, on Põllutööministeerium selle küsimuse juba päevakorralt võtnud, kus homme või ülehomme, ma võin päevaga eksida, komisjon kokku tuleb ja aru peab, missugusest otsast tuleks küsimust lahendada. Üks on selge, ta on riigile läinud maksma umbes 200 miljonit senti. See on suur raha praegusel ajal, ja et need tulemused, mis selle läbi saadi, nii halvasti välja tulid, ei uskunud esialgu keegi. Ja kui nüüd aga võtta seda praegu nii lihtsal kujul, nagu koonduse rühm selle seaduse ette paneb, kus peamõte on siin just maksumäär, kus kinnisvaramaksu maal võetakse 15 senti puhtakasurublast, maadel, kus maa klassitamine on läbi viidud 8. veebruaril 1923. aasta seaduse järele. Kui võtame 10 s. iga puhtakasurubla pealt maha, siis sellega ei saada õiglast vahekorda, sest õiglane vahekord on siin just see, mis selle asja veel palju keerulisemaks teeb. Ma toon veel kord näiteid oma taludest. Mul on kaks talu... (V a h e l h ü ü e.) Pean sellepärast seda kordama, et niisugune asi on juhtunud mitmes kohas. Nimelt on ühe minu talu pealt langenud see maks 8 kroonilt 3 kroonile, teise talu pealt on see aga tõusnud poole suuremaks endisest maksust. (V a h e l h ü ü e.) Seal võivad ka teised motiivid olla, kuna ühel väikesel talul, kus enne oli maamaksu 7 krooni 50 senti, on see nüüd tõusnud 19 krooni 60 senti peale ehk umbes 25%. Need vead, mis hindamise juures ette on tulnud, need jäävad ikka üheks ja samaks, ega need asja ei muuda. Vaadake, siin on tarvis viga ära parandada, et hindamise tulemus igale talupidajale õiglane oleks. (V a h e l h ü ü e.) Kas meie selle seadusega, mis Teie esitate, saame viga ära parandada? Hindamise tulemused peavad õiglased olema. Härra Põllutööminister ütles, et valitsusel ei ole andmeid selle kohta, kas kinnisvaramaks üle riigi tõuseb või alaneb. (V a h e l h ü ü e.) Eelarve suurendamine ei ole siin praegu päevakorral. (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, sellepärast, et meil osa maid kinnisvara hindamise ameti teadete järele oli tõesti madalalt hinnatud. Need olid ainult teatavates kohtades. Üksikutes val-

dades on juhtunud, et vahekorrad õiglased ei ole. Näiteks võtame Haapsalu lähedal Kirimäe mõisa, see oli nii kõrgelt hinnatud, et seal pidi alla hinnatama. Sellepärast neid asjaolusid arvesse võttes ei saa kuidagiviisi praegusel korral nii ülepeakaela seda küsimust lahendada. Ja kui praegu Riigikogu asub sellele teele, et ta tahab seda küsimust selle seadusega lahendada, see on tõesti vihma käest räästa alla minemine, ja meie ei saa neid tagajärgi kätte, mida meie kätte saada tahame. Üks on kindel, et maade hindamine on halvasti läbi viidud, ja hindamise tariif ei ole Põhja-Eesti kohane, sest asjatundjad, kes maade hindamise alal tegutsenud, ütlevad, et maaklasside vahe Lõuna- ja Põhja-Eestis on suur. Võtame näiteks 4. klassi maa Lõuna-Eestis ja 4. klassi maa Põhja-Eestis, siis on Lõuna-Eesti maa palju parem kui Põhja-Eestis samas klassis, kuigi mulla koosseis on Põhja-Eestis sama, kui Lõuna-Eestis, aga maa viljakus ei ole Põhja-Eestis nii suur kui Lõuna-Eestis. Olen arvamisel, et kui nüüd Riigikogu selle seadusnovelli vastu võtab, siis ajab ta asjad veel rohkem segamini ning ei lahenda üldiselt meie maa hindamise küsimust, vaid see jääb ikka ebaõiglaseks.

J. S a a r: Väga austatud härrad Riigikogu liikmed! Nähtavasti ei taha suuropõllumeeste kogud seda küsimust tõsiselt võtta... (V a h e l h ü ü e.) Ei, suuremaid põllumehi vast ei ole kui Teie. See küsimus vast Teid ei puuduta, aga see küsimus puudutab suuremaid põllupidajate hulki ja nimelt just väikemaapidajaid. Juba rahaasjanduse komisjonis, kui oli arutamisel asundusekapitali eelarve, tõi mina ette näiteid, kus Liigvalla vallas Järvamaal maapidajalt, kellel 6 hektaari põldu, nõutakse kinnisvaramaksu endise 724 sendi asemel 3.546 senti. (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, härra Tonkman, kui Teie seda salata ei taha, siis peaksite tulema appi, et seda olukorda parandada. Teie mäletate möödunud aastal, kui jutt oli tulumaksust, et tulumaks on kõrge. Kui tõesti arusaamisele jõuti, et tulumaks on kõrge, siis vähendati Majanduseministri ettepanekul tulumaksu 10% võrra. Tulumaks sai alla viidud. Miks siin ei võiks ka teatud protsenti alla viia, nii nagu meie seaduseelnõu seda ette näeb? Rahaasjanduse komisjonis tõi selle kohta ainult paar näidet, kui kohutavalt need maksud on tõstetud, kuid nüüd on mul andmeid, ja ma tooksin need ette kõigepealt Nõmküla valla kohta Järvamaal. Kui neid andmeid vaadata, siis peab ütleva, et ei ole seda talu, kellel ei ole lieri poole võrra ja sagedasti poole võrra liikumata varanduse maksu tõstetud. Toon

ette näited Järvajõe asundusest. Seal oli Tammjärv, Hans — temal oli kinnisvaramaksu möödunud aastal 10 kr. 50 s., nüüd on 14 kr. 90 s.; Lohi, Andres — temal oli 29 kr., nüüd on 38 kr. 51 s.; Naska, Johannes — temal oli 9 kr. 42 s., nüüd on 18 kr. 20 s. — tähendab poole võrra on temal tõstetud; siis Puusepp, Leopold — temal oli 12 kr. 34 s., nüüd on 22 kr. 78 s.; Schults, Aliide — temal oli 11 kr. 80 s., nüüd on 15 kr. 70 s. Nii on ka teistes külad. Võtame Karkuse küla. Krünthal, Juhan — temal oli 1 kr. 62 s., nüüd on 3 kr. 17 s., kolmekordselt on temal tõstetud; Potsav, Mart — temal oli 5 kr. 30 s., nüüd on 10 kr. 30 s.; Toomi, Aadu — temal oli 4 kr. 06 s., nüüd on 7 kr. 76 s.; Sipper, Johannes — temal oli 29 kr., nüüd on 37 kr. 12 s.; Söödi, Alma — temal oli 27 kr. 50 s., nüüd on 34 kr. 53 s.; Ney, Rudolf — temal oli 20 kr. 50 s., nüüd on 26 kr. 79 s.; Ney, Jüri — enne oli 21 kr., nüüd 27 kr. 54 s.; Pelt, Emilie — enne 22 kr. 50 s., nüüd 33 kr. 74 s.; Krutop, Anna — enne 26 kr., nüüd 33 kr. 02 s.; Veskus, Juhan — enne 28 kr. 50 s., nüüd 33 kr. 35 s. Niiviisi võime võtta iga talu, kus näeme, et vähemalt tuhat senti on seda maksu tõstetud praegusel ajal, kus, nagu teada, majanduslik kriis oma kõrgemale tipule jõudnud, kus põllumajanduse saadused midaagi ei maksa. Härra Tonkman ütles rahaasjanduse komisjonis, et 5 aasta pärast ehk korraldame hindamised uuesti. Kui 5 aastat neilt inimestelt sääraseid summasid nõuame, ja kui meie praegusel momendil neid makse ei alanda, siis on need inimesed 5 aasta pärast surnud. Võtame veel Karkuse asunduse. Tragun, Jaan — enne 16 kr. 80 s., nüüd 24 kr. 57 s.; Muddi, Aleksander — enne 25 kr. 58 s., nüüd 37 kr. 80 s.; Fogelberg, Aleksander — enne 10 kr. 87 s., nüüd 15 kr. 40 s.; Preiber, Hans — enne 25 kr. 13 s., nüüd 37 kr. 10 s.; Ney, Otto — enne 11 kr. 67 s., nüüd 17 kr. 18 s.; Steinberg, Aleksander — enne 20 kr. 12 s., nüüd 29 kr. 68 s.; Niilberg, Aleksander — enne 10 kr. 50 s., nüüd 15 kr. 44 s.; Kuusmann, Juhan — enne 10 kr. 45 s., nüüd 15 kr. 45 s.; Vaalberg, Aleksander — enne 8 kr. 68 s., nüüd 12 kr. 82 s.; Rägastik, Johannes — enne 21 kr. 83 s., nüüd 32 kr. 21 s.; Lemming, Jaan — enne 23 kr. 05 s., nüüd 34 kr. 03 s.; Raus, Joosep — enne 20 kr. 55 s., nüüd 30 kr. 35 s. Võib-olla, et on mõned külad, kus on vähem. Võtame Koigi ja Aru asundused: Steinfeldt, Rudolf — enne 7 kr. 16 s., nüüd 23 kr. 25 s.; Eranart, Jaan — enne 5 kr. 70 s., nüüd 16 kr. 58 s.; Niilberg, Johannes — enne 4 kr. 78 s., nüüd 13 kr. 90 s.

Ka Nõmküla asunduses on iurde pandud nii kui teistelegi umbes 1000 senti.

Vorm, Johannes — enne 10 kr. 50 s., nüüd 15 kr. 91 s. Kui võtame terve Nõmküla valla peale kokku, siis on need andmed kokkuvõttes järgmised: endise normi järgi oleks see maks teinud välja 6.508 krooni, uue normi järgi aga 9.956 krooni 71 senti. (V a h e l h ü ü e.) Enne oli üle 6.000 ja nüüd on 9.000 kr., tähendab 3.000 krooni võrra on see maks selle väikese Nõmküla valla pealt tõusnud. Ja kui nüüd sedaviisi, nagu härra Tonkman seda näha tahaks, et meie seaduseelnõu mitte vastu ei võeta, vaid uusi hindamisi ära jäädakse ootama, siis ma pean ütleva, nagu ma näiteks Nõmküla valla ette tõin ja näiteid tõin ka teiste valdade kohta, kus on maksud 2—3 korda tõusnud, kui need maksud peale pannakse, siis need talupidajad seda välja ei kannata, ja võib-olla nende maksude katteks tuleb neil viimne lehmamullikas ära müüa, ja seepärast peaks Riigikogu meie rühma poolt esitatud seaduse vastu võtma, ja siis ehk saaks lahendatud see küsimus, mis tõesti hädatarvilik on.

M. L a a r m a n: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Selles ei ole kahtlust, et uus maade hindamine väga halvad tagajärjed on andnud, ja et need tulemused kaugeltki õiglased ei ole. Kuidas asja parandada, selle üle on varemalt siin juba räägitud. Härra Põllutööminister ütles, et praegu katsutakse asja järgi uurida ja nii ruttu kui võimalik selles küsimuses parandust tuua. Vaatamata sellele, et valitsuse poolt on juba samme astatud, on ka koonduse rühm esinenud ettepanekuga, mille tagajärjel, ta arvab, ka asi paraneda võiks ja küsimus laheneda. Aga sagedasti on see küsimuse lahendamine sellane, et parandamise asemel asi halvemaks tehakse. Mina saan aru sellest põhimõttest, mis härra Fuks siin ütles, et enne on siin ka seadusi vastu võetud mis komisjonis täiesti ümber tehti ja vastuvõtmiseks kõlblikuks muudeti, ehk nagu ükskord selle rühma mees ütles, et enne on halbu seadusi vastu võetud, miks ei pea siis ka nüüd halbu seadusi vastu võetama. Minu arvates niisugune põhimõte küll arvustust välja ei kannata, et enne on halbu seadusi vastu võetud ja et siis peaks ka praegu selle põhimõtte järgi käima. Ja et praegu seda teha tahetakse, selleks andis kõige parema tõenduse koonduse rühma esindaja härra Saar. Härra Saar tõi näite, et on ülekohus sündinud, et praegused maksumäärad on endistest maksumääradest kõrgemale tõusnud. Ta tõi näite Järvamaa kohta. (V a h e l h ü ü e.) Varemalt on olnud seal maks 724 senti, ja praegu on see maks tõusnud 3.546 senti peale. Koht olevat 6 ha suur. Kui meie jääksime selle esimese näite

juurde ja katsuksime sel alusel viga parandada, mis siis sünniks? Esitatud seaduseelnõus loeme: „Kinnisvaramaksu maa pealt võetakse 15 senti puhtakasurublast maadelt, kus maa klassitamine läbi viidud 8. veebruaril 1923. a. (RT 27 — 1923) väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise seaduse põhjal, 21 senti puhtakasurublalt maadelt, kus maa klassitamine läbi viidud 4. juuni 1901. a.“ j.n.e. seaduse alusel. Nagu siin seaduses seletatud, langeks see maks neilt maadelt umbes 25% ja see oleks maksev ka väikemaapidajate kohta. Praegu on see maks näiteks toodud kohal 3.546 senti, ja kui seda maksu vähendada 25% võrra, siis saame üle 2 tuhande senti. Kas on see õiguslik mõõt, mida härrad väikemaapidajate esitajad kaitsevad? Enne oli see maks 724 senti ja nüüd üle 2 tuhande senti. Minu arvates niisuguste parandustega meie kuhugi ei jõua, sest nendes parandustes, mis koonduse mehed ette panid, protsendiline tõus ei ole ühesugune. See vähendamine ei ole võetud ühe mõõdupuuga. Sest mõnel on see maks tõusnud 724 sendist 3.546 senti peale, s. o. 400%, ja seda maksu vähendatakse 25% võrra, ja teistelt, kellel see maks vähem, võtate ka 25% maha. See on nagu Hiina matemaatika. Asi muutub hullemaks, sest kus maksumäärad on vähenenud, seal võtate ka 25% maha. (V a h e l h ü ü d e d.) Jah, jah! Teie mõtlete: „Enne on halbu seadusi vastu võetud, mis pärast siis mitte nüüd?“ Aga mis teie räägite õiglusest. Kui teie aga hariliku matemaatika järele käiksite, siis on see seadus täitsa vastuvõtmatu, et kellel maks on tõstetud 400% võrra, vähendate seda maksu 25% võrra, ja teisel, kellel see maks vähem, võtate ka 25% maha. Ma ütlen, niisugune hindamine õiglane ei ole, ja sellepärast on hoopis otstarbekohasem ja õiglasem, kui meie nõuame, et valitsus, — Põllutööminister on juba samme astunud — et valitsus kiires korras ja mitte nõnda, nagu härra Saar tähendas, et meie peaksime vastu võtma seaduse ja kui komisjon arutaks, hakataks uusi määrusi tegema ja ei tea, mis veel, vaid siin tulevad kõigepealt andmed kokku võtta ja seda tööd nii kiirelt kui võimalik läbi viia. Selleks tööks kõige kõlblikum aparaat on see, mis praegu maksu määramise juures teotseb. See aparaat on ja peaks jääma vigade parandajaks. Ei saa kergelt käeliigutusega teha, et võtame aga maksudest 25% maha ja kõik on korras. See asi nii kerge ei ole. Selles mõttes, et see küsimus keeruline, ei tuleks seda nii lihtsalt võtta, vaid peaksime selle juures tõsiselt tegutsema.

K. T o n k m a n (fakt. märk.): Fakti-

lise märkusena pean tähendama, et ei ole õige, mis rkl. Saar ette tõi, et mina olen rahaasjanduse komisjonis öelnud, et 5 aastat peab seda tööd tegema. Ümberpöördult — mina ütlesin, et 5 aastat on seda tööd tehtud, ligi 200 miljonit maksetud, ja töötulemused on halvad.

Teise faktilise märkusena pean tähendama, et kui koonduse ridades öeldakse, et nende alla ei ole kuulunud katastriamet, siis võttis Riigikogu 1929. aastal seaduse vastu, millega anti katastriamet Põllutööministeeriumile, ja sel ajal oli härra Soonberg Põllutööministriks.

J. S a a r (fakt. märk.): Faktilise märkusena mina tahan tähendada, et kui rahaasjanduse komisjonis asundusekapitali eelarve juures mina selle küsimuse üles tõstsin ja dokumendid esitasin, kus vahe suur, endise ja praeguse maksu vahe on 724—3.564 senti, siis härra Tonkman ütles, et kui neid maid on 5 aastat hinnatud, siis nüüd tuleks kindlasti ümber hinnata, milleks jällegi vähemalt 5 aastat ära kulub. Nähtavasti härra Tonkman'i arvates muidu ei saa, kui peab võtma jälle 5 aastat, mis olevat maksma läinud vist üle 200 miljoni.

Härra Laarman rääkis Hiina matemaatikast. Hiina matemaatika on härra Laarman'ile omane. Mina sain Teist nii viisi aru. Minu arvates on see lihtne asi. Kuigi ei saa kõige õiglasemat normi kätte, aga suurem osa talupidajaid saavad siiski maksualandust, praegusel kehvval põllumajanduse kriisi ajajärgul. (V a h e l h ü ü d e d.)

K. S o o n b e r g (fakt. märk.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Tonkman tähendas, nagu oleks katastriamet toodud Põllutööministeeriumi alla 1929. aasta märtsikuul, siis, kui mina olin Põllutööminister. See ei vasta tõele. Katastriamet toodi Põllutööministeeriumi juurde 1929. aasta juulikuul, juulis tuli aga ka uus valitsus, nii et mina ei saanud katastriametis teha mingeid korraldusi.

Põllutööminister A. J ü r m a n: Ma eelmisel sõnavõtmisel märkisin ära, et sarnast seaduseelnõu ei võiks vastu võtta, ja see ei ole sarnasel kujul esitatud, et ta peale võiks tõsiselt vaadata. Ma näitan nüüd andmete põhjal seda. Olemasolevad andmed näitaksid järgmist. andmed on kokku võetud ainult Põhja-Eestis, — selgub, et Põhja-Eestis on kogusummas makse suurendatud 16%. Ettepaneku järele tahetakse alandada maksu umbes 28%, see tähendab, et viite alanduse läbi kogusummas rohkem kui oli kõrgendus, üksikud majapidamised jääksid aga ikkagi hätta, kuna nende maksukoorem on

rohkem kui 28% tõusnud. Ilus, kui teie tahate riigikassa sissetulekuid praegu vähendada, siis küll. Kuid tuleb veel hullem seisukord, kui läheme üksikute talude või valdade juurde. Tuleb nii, et kogu vallast ei saa sisse võtta mingeid makse, vaid tuleb veel juurde maksta. Võtame kohe näiteid. Praegu on Prangli vallas vähendatud makse 77%, ja teie tahate vähendada veel 28%, seega oleks kogusummas juba üle 100% vähendada, tähendab — tuleb juurde maksta. See on täielik absurd, mida teie oma ettepanekuga teete. Võtame veel teisi valdu, siis meie näeme, et on valdasid, kus on vähendatud maksusid 52%. See on Viimsi vald. Ka Lihula vallas on vähendatud 60%, nii et teatud maks kaob ära teie ettepaneku järgi. Põhja-Eestis on üle 30 valla, kus on maksusid vähendatud, ja see näitab, et see ettepanek ei ole sugugi läbi mõeldud, vaid on sarnane ettepanek, millega Riigikogusse ei tohiks tulla.

R. P e n n o: Ma pean ütleva, lugupeetud härrad, et härra Põllutööminister esines viimast korda nii, nagu minister Riigikogus esineda ei tohiks. (V a h e l h ü ü d e d.) See oli rohkem, ja lubatagu mulle öelda, kui härra Põllutööminister tähendas selle seaduseelnõu kohta, et see olevat demagoogia, siis lubatagu mulle tähendada, et härra ministri viimane esinemine oli demagoogia. (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a (koputab haamriga): Ma palun ministri kohta mitte nii väljendada.

R. P e n n o: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie kuulsime kõik härra ministri sõnu. Härra minister seletas, et üksikute valdade juures on maksusid, nimelt Pranglisaarel, vähendatud 78% võrra, ja nüüd kavatsesid vähendada veel 28%, nii tuleb riigil juurde maksta! (V a h e l h ü ü e.) Härra minister, kas Teie olete kirjaoskaja või mitte? (H u l g a l i s e d v a h e l h ü ü d e d. — J u h a t a j a koputab haamriga.) Ma ei saa nii rääkida.

J u h a t a j a: Palun rahu!

R. P e n n o: Seaduseelnõus on selge sõnaga öeldud, et uute hindamiste alusel võetakse ühe puhtakasurubla pealt 15 senti. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma ei räägi kõnedest, vaid seadustest ja seaduses on kindel alus. Teie tahate öelda, et Pranglisaarel ei ole mingit maksuandlust. (V a h e l h ü ü d e d.) Kuidas metsa hõikate, siis kostab samuti vastu. (V a h e l h ü ü d e d.) Nii teie tulete ja seletate siin. Härra minister, ma arvan, kui seda oleks kõnelenud

härä Tonkman, siis ei oleks meie sellele reageerinud. (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a (helistab): Palun rahu.

R. P e n n o: Ka see seaduseelnõu on Vabariigi Valitsuse liikmetele välja saadetud, ja tahaksime loota, et valitsuse liikmetel austust on selle rühma vastu, kes esitab seaduseelnõu, ja seaduseelnõu läbi loevad ja siis kõnelema tulevad. Nii et kõnelda sellest, et riigil juurde maksta tuleb, seda üldse ei või tulla. Lugupeetud rkl. Laarman kõneles Hiina matemaatikast. Ma võin suurema rahuga selle matemaatika tagasi saata. Mida teie lõppude-lõpuks tahate saada? Teie ütlete, vaadake, üksikutes valdades on tõusnud. Ega meie ei vaidle selle vastu. Ma olen märkinud oma põhjendustes seda, et siin on kaks teed, kuidas tuleb kiiresti lahendada seda olukorda. Esiteks kui võtame teise maksumäära kui see, mis Lõuna-Eestis maksab, ja teiseks, öelge, et see hindamistöõ ei kõlba kuhugile ja pange vana maksustamise kord adrasajandikkude järgi maksuma. Teisiti ei ole võimalik Põllutöoministril ja Majanduseministril teha. Kui arvatakse, et võidakse kiiresti läbi viia hindamist, mis on viis aastat teostatud, sügiseks, siis seda meie ei usu. Siin on paratamatult, kas võetakse maksu adrasajandikkudelt, või puhtakasurublade alusel. Tulla ja kõnelema, et võib-olla riigil tuleb juurde maksta, — see on Hiina matemaatika.

Põllutöominister A. J ü r m a n: Ma vastasin küsimuse peale ja näitasin, kui mõttetult see on, kui tahetakse umbropsu maksusid vähendada 25—28%, see viiks maksu nullini, kuna juba enne maksu oli vähendatud kuni 77%. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui siin veel vähendada, siis viime nullini. (V a h e l h ü ü d e d.) Teine asi on selle ettepanekuga, (V a h e l h ü ü d e d.) kus tahetakse maksunormi teatud kindla normini alla viia. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui võtame konkreet arvu, 15 senti, siis näeme, et 21 senti juures mõnes vallas jäi maksu järgi ainult kümned või sajad kroonid, mis jääb siis veel järele? Siis ei tasu maksulehtede väljasaatmine end iga valla kohta, kui kogu valla kohta jääb kõigest mõnikümmend krooni järele. (V a h e l h ü ü e.) Kui alandame 100% kogu maksu, siis saame nulli.

J. F u k s: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härä Tonkman ütles, et see kinnisvarade hindamine olevat väga keeruline ja raske. Ma arvan, tõesti oleks otstarbekohane olnud seda kinnisvaramaksu vähendamise seadust komisjonis arutada. Meil on Riigikogul praksiseks, et kõik seadused arutatakse komisjonis. Seal

annavad ministeeriumide esitajad andmeid komisjoni liikmetele. Seda on iseäranis sotsialistid alati nõudnud, aga täna on nad selle põhimõtte maha salanud ja meie ettepaneku, seaduseelnõu komisjoni anda, maha hääletanud. Nüüd peab Riigikogu suure hulga tegema seda tööd, mis väike komisjon oleks ära teinud. Sarnast praksist ei ole Riigikogu seni tarvitanud, nüüd on see uus töötegemise meetod siia toodud, ja vaadake, selle meetodi juures pole siis ime kui kuuleme, et Põllutöominister oma matemaatikaga segamini läheb j.n.e.

Härä Tonkman ütles, et esiotsa ei uskunud keegi, et uus hindamine lõpuks nii kujuneb ja nii suured maksud põllupidajatele peale määratakse. Kuid ma ütlen, et praegune valitsus uskus ja teadis seda juba eelarve juures. Eelmine valitsus võttis eelarvesse käesoleva aasta tuludesse kinnisvaramaksu põllupidajailt Kr. 360.000.—, kuid praegune valitsus suurendas kinnisvaramaksu veel 60.000 krooni võrra, et saada summe ametnikkude arstiabiks. Seega litsuti 6 miljonit senti riigi eelarves talupidajatele maksu juurde. Valitsus teadis kinnisvaramaksu suurenemisest, kui riigi eelarve tuludesse võeti 6 miljonit senti juurde. Riik saab ¼ talupidajate liikumata varanduste maksust, vallad ¼ ja maavalitsused ½. Kui riigi osa suureneb 6 miljonit senti, siis põllupidajatel suureneb käesoleval aastal kinnisvaramaks 24 miljonit senti. Valitsus pigistas seni silmad kinni, kui maksulehed välja jaotati ja maal hakati hädakisa tõstma. „Kaja“ kirjutas 17. aprillil, et kinnisvaramaksu ümberarvamiseks on Põllutöominister korraldusi teinud, kuid 20. aprillil ei teadnud ministeeriumi kõrgemad ametnikud sellest korraldusest veel midagi. Kui nüüd 24-miljonisendiline uus koorem „peremeeste ja sulaste valitsuse“ poolt peale pannakse põllumeestele, siis see ei ole mitte ainuke maksukoorem ega kohustus talupidajatele. Sellest kinnisvara hindamisest, mis tõstnud puhtakasurublasid, oleneb tulumaks, teetükkide jaotus, paljudes valdades ka isikumaks, ja kujutage nüüd ette, kui teada on, et põllumajanduse saaduste hinnad on 50% langenud — samal ajal siiski veel suurendatakse 24 miljoni senti võrra liikumata varanduse maksu! See on koorem, mille praegune valitsus paneb talupidajatele peale, ja kui nüüd meie esitame seaduseelnõu, et seda koormat vähegi vähendada, võib-olla esialgselt, senini, kui uusi aluseid leitakse, kuidas kinnisvarade hindamist parandada, siis tullakse siin ja öeldakse, see olevat demagoogia. Mina ütlen, maksutähtpäev oli ¼ osal varemalt 30. aprill, nüüd on seda aga pikendatud juuni peale. Härä Majanduseminister ütles oma eel-

arve-kõnes, et otsekohesed maksud tulevad sisse, kui ei makseta, siis müüakse kas või viimne loom põllupidajal ära ja käsitöölisel tema tööriistad. Kaudsete maksude juures pingutab kodanik püksirihma ja hoitakse kuludest ära, mis hädavajalised ei ole. Sellepärast ei ole selle seaduseelnõu vastuvõtmine ülligne. Kui pärast uusi moodusi leitakse kinnisvaramaksu vähendamiseks, siis selle vastu keegi ei vaidle. Meil ei ole antud võimalus komisjonis andmeid saada. Need andmed, mis härra minister siin ette tõi, ei pea paika. Kui Pranglis liikumata varanduse maks on 77% vähenenud, siis ei taha meie ettepanek puhtakasurublasid vähendada, vaid olemasolevalt puhtakasurubladelte maksu. Pranglis ei ole kinnisvaramaksu puhtakasurublalt alandatud, vaid see on jäänud ikka 21 senti puhtakasurublalt. Praegune liikumata varanduse maks on ebaõiglane. Iseäranis on see ebaõiglane Lõuna-Eestis riigi rendimaa kohta. Seal hinnati ainult riigi rendimaa, vanad ostutalud jäid hindamata. Kui nüüd siin puhtakasurublade arv on tõusnud ja selle tagajärjel riigi eelarves suurendus valitsuse poolt on 6 miljonit senti, aga kogu see maks on 24 miljonit suurenenud, siis ma ütlen, ka kivid peavad häda pärast kisendama hakkama, kui praegust maa rasket seisukorda arvesse võtta. Siin ei taheta tulla maksukoorma vähendamisega põllupidajaile appi, vaid Põllutöominister julgeb isegi nimetada sarnast põllupidajaid hädast avitavat seadust demagoogiliseks.

Põllutöominister A. Jürman: Ma pean tähendama, et see nurisemine on enneaegne, ja et need andmed, mis meil praegu siin käsitada, on andmed, mis puutuvad Põhja-Eestit. Esialgsed andmed Lõuna-Eestis on alles kokkuvõtmisel, mis näitavad ümberpööratud pilti, nimelt, et Lõuna-Eestis igalpool on maksu alandatud. Kahjuks ei ole praegu andmeid käes, ma ootan neid selle nädala jooksul. (Vahelhüüed.) Sellepärast ei või seda sel kujul vastu võtta. See on kindel, et see kuju näitab, et Lõuna-Eestis maks kogusummas pea igalpool väheneb ja neelab võib-olla täiesti selle ära, mis Põhja-Eestis on juurde pandud. (Vahelhüüed.) Vaat', selles on see asi! (Vahelhüüed.) No kus mina tean, mis pärast eelarvesse on rohkem võetud. Seda teab võib-olla paremini endine Majandusminister. (Vahelhüüed.) Ma ütlen, nende andmete põhjal ei ole see eelarve kokku seatud, sest need andmed ei olnud valitsusel üldse enne käes, ja neid ei saanud tarvitada, vaid need andmed tulid alles praeguse eelarve kokkuseadmisel. (Vahelhüüed.)

Nüüd tahan selle juurde tagasi tulla. (Vahelhüüed.) Praegu ei ole sugugi veel teada, missugune lõpuresultaat tuleb, see võib-olla tuleb miinus. Ja see näitab, et sel teel parandada ei saa. (Vahelhüüed.) Ütlen veel, ühes vallas uue maksu järgi on maksu jäänud järele ainult 41 krooni. (Vahelhüüed.) Vaadake, see räägib siiski selle vastu, et paushaalselt maha võtta ei saa, teie ütlete, võtame aga maha, kuna tegelikult on teada, et see mitte nõnda ei lähe. Sellepärast ütlen, mina tegin otsekohe ülesandeks oma ametiasutusele, ja minu teada ka Majandusministeerium teeb sedasama, uurida ja andmeid koguda, ja võib-olla saame selle nädala jooksul andmed kätte ja siis on meil alles õigus esineda ettepanekuga, sest valitsus ei taha enne esineda, kui temal ei ole täpseid andmeid, ja siis ei ole ka vastavat ettepanekut. Siis alles valitsus esineb vastava kavaga, kuidas viga parandada, kuidas saame viga parandada.

P. Schütz: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Asunikkuude koonduse esindajail on üks eriline viis, kuidas nemad oma valijate huve armastavad kaitsta. Kui maksude määramine on, siis nemad hoolitsevad selle eest, et maksud võimalikult kõrged tuleksid, et siis pärast oleks võimalus tulla alandamise nõudmistega Riigikogusse, demagoogia tegemisega j.n.e. (Vahelhüüed.) Härrad Riigikogu liikmed, teie vist mäletate ja lugesite ajalehest, kuidas Valgamaal üks koonduse liider tulumaksu komisjonis on hoolitsetud selle eest, et tulumaks võimalikult kõrge tuleks, et siis pärast vastulauseid kirjutada ja maksu maha kaubelda. (Vahelhüüed.) Samuti on mul andmed, et ühes Valgamaa vallas, kus koonduse kohalik liider selle valla kinnisvara hindamise komisjonis valla esindajana on töötanud asundusetalude hindamise alal, on ta olnud see, kes näidanud, vaadake, selle talu põllud on esimese numbriga maa, sellel teise ja sellel kolmanda numbriga, kuna seal vallas ei ole esimese numbriga maid üldse olemas. (Vahelhüüed.) Kui kohalik asunikkuude esindaja näitab, missugune on esimese ja missugune teise numbriga maa, mis häda on valitsuse esindajal enam seda maad tuhvida ja sorima hakata? Selle tõttu on kohad kõrgemalt hinnatud kui nende väärtus. Ja kui omad mehed on selle eest hoolt kandnud, et kohad kõrgelt saaksid hinnatud, siis tullakse seaduseelnõuga, et vähendada hakata. Kui oleksid kohad õiglaselt hinnatud, siis ei oleks praegu tarvis neid hakata ümber hindama.

J. Loosalu: Austatud rahvasaadikud! Rohkem kui kunagi enne paistab

selle seaduseelnõu arutamise juures välja maskeerimine. Katsutakse tähelepanu juhtida teistele asjadele ja teisi asju välja kraamida, asjast enesest aga ei taheta rääkida. See paistab igalpool silma, rääkimata Riigikogust, kus selgesti aru saada, et kui midagi tõsist ja hädalist põllumajandusest räägitakse, siis põllumeeste kogude ridadest püütakse tähelepanu kõrvale juhtida. Siin tähendati rkl. Tonkman'i poolt, et kui see seadus vastu võeti, siis olnud Põllutöoministeriumi juht meie ridadest. See väide lükati loomulikult ümber. (V a h e l h ü e.) Meie ridadest Põllutöominister ei olnud siis enam Põllutöoministeriumi eesotsas, kui seadus vastu võeti, vaid siis tuli juba uus valitus. Samuti võib ka teisi niisuguseid väiteid ette tuua. Põllumeeste kogude esindajad ütlevad, et selle seaduse või selle maa-hindamise tagajärjed on halvad, see töö olevat kalliks läinud ja sellepärast ei saavat praegusesitatus seaduseelnõuga seda muuta. See tarvitavat põhjalikku uurimistööd ja alles siis võidakse siin tagajärge saavutada. Mis võib siit välja lugeda? On selge, et tänava kevadel põllumeeste kogudel ei ole tahtmist maksimumäärasid muuta, kui nad ütlevad, et see nii suurt ettevalmistamistööd nõuab. Mina usun ka, et nende puhtakasurublade ümberkorraldamine nõuab suurt ja põhjalikku tööd, ja seepärast mina ei usu, et seda saaks ruttu lahendada. Aga teised põllumeeste kogude tegelased ütlevad, et tarvis on ruttu lahendada. Kumb seisukoht siis õige on, kas on kerge või raske seda küsimust lahendada, kas on võimalik ruttu lahendada, või ei ole tarvis rutata? Mina arvan, et on tarvis rutata, aga seda mina usun ka, et kõiki neid tehnilisi aluseid, tariife, nii ruttu ja järsku muuta ei saa, vaid meie peame uurima kõiki neid vahet, et ei korduks see viga, mis omal ajal põllumeeste kogude tegelaste peaministriks ja rahaministriks olemise ajal on maksma pandud seadusega. Meie teame, et kui see seadus vastu võeti 1923. aastal, siis oli Riigivanemaks põllumeeste kogude esindaja härra Päts ja põllutöoministriks Rostfeldt ja majanduseministriks Vestel. Ka siseministril oli nende seadustega ja määrustega kokupuutumist vastavates kohtades, mul ei ole aega praegu kõike ette tuua, ja siseministriks oli härra Einbund. Nii et kõik need hindamised oleme seadnud sellele alusele, nagu seda põllumeeste kogude silmapaistvad tegelased tahtsid. Väheselst, samal ajal, kui see maade hindamine anti majanduseministeriumi või rahaministeriumi juhtimisele, siis määrati katastriameti või kinnisvarade hindamise ameti juurde inimesed, ma ei taha nende kohta midagi öelda, aga määrati niisugused inimesed, kellega meie ei saanud rahul

olla. Ma pean tunnistama, et mina olin isiklikult 1923, või 1924. aasta suvel, ma enam hästi ei mäleta, seal ametis, ja alaline nähtus oli see, et kui tuldi kontrollima mind või mõnda teist, siis oli tüli lahti, ikka taheti klassi kõrgemale viia, et olevat madalalt hinnatud. Mina katsusin ikka öieti hinnata, aga alati leiti, et madal on. Kui meie hakkame nende nimesid otsima, kes hindamise juhid olid, siis selgub, millised huvid neil olid. Selle seaduse järgi, mis omal ajal vastu võeti põllumeeste kogude tegelaste mõjutusel ja ettepanekul, võeti tariifide kindlaksmääramiseks tarvitusele väga keerulised teed. Ma palun lugupeetud rahvasaadikuid tähele panna, missugusel kujul see seadus vastu võeti ja kuidas taheti tariifid määrata. „§ 4. § 3-as ettenähtud maade kõlvikutesse ja liikidesse jaotamise lõpulejõudmise ajaks valitakse välja igast maakonnast vähemalt 100 tüübilist majapidamist, silmas pidades, et nendes oleks esitatud kõik maakonnas leiduvad maapinna ja kõlvikute liigid. Nende majapidamiste kohta kogutakse teateid 1921 ja järgnevate andmete kogumise eelkäivate aastate eest, samuti, kuid võrdluse otstarbega, sõjajärgsete 1910—1913 aastate kohta, et kindlaks teha maa viljakust, tööhinda hariliku külvi, tera- ja juurvilja ja heina koristamise juures, külvainete hinda, tähtsamate põllutöösaaduste turuhinda, niisama ka nende majapidamiste peal lasuvat maksukoormat. Ühtlasi kogutakse ka andmeid üüri- ja rendihindade kohta sellesama aja eest, ära tähendades, missuguste kõlvikute kohta nimelt need hinnad käivad. Nende kõigist maakondadest saadud teadete põhjal määratakse kindlaks terve riigi kohta keskmine tulukus ja kõlvikute liigi hektari pealt harilikud majapidamise tingimised. Seda keskmist tulukuse-määra võib suurendada maanurkade kohta, mis põllutöösaaduste minevuse poolest iseäranis soodsates tingimistes asuvad, ja ümberpöörduvalt, — vähendada raioonide kohta, kus need tingimised iseäranis halvad on.“

Vaadake, austatud rahvasaadikud, kui keeruliseks on aetud nende tariifide kindlakstegemine. Tagantjärele on selle seaduse tegijad aru saanud, et meie oludes on võimatu seda teha, mis 1923. a. vastu võeti. Hiljem tuli kuuldavale, et tuleks uus kord leida maksunormide määramiseks, ja ma tean, et põllumeeste kogude tegelaste keskel rõhutati, et tuleb uus kord maksma panna puhtakasurublade arvu kohta. (V a h e l h ü e d e d.) Meie oleme korduvalt sellele tähelepanu juhtinud. Varemalt on selle peale tähelepanu juhitud, et siin on tõesti rutulikult tarvis õiglasid normid maksma panna. Nii et ei maksa teil pead liiva alla peita, vaid peate lausa tunnis-

tama, et tõesti omalajal on vastu võetud halb seadus, ja tuli ajajooksul järske hüpeid teha. Kõige imelikum on see, et tahetakse teiste peale süü ajada, et teised olevat normid välja arvanud. See ei ole õige. Praeguse valitsuse ajal on teated välja läinud, ja see on tervele Eesti Vabariigi rahvale teada. Aga praegune valitsus ei ole isegi võtnud vaevaks kontrollida kinnisvaramaksu määrasid. Arvata-vasti valitsusel oli teada, et kinnisvarade maks üldsummas suureneb. Siin on kuju-kalt näidatud, et eelmise valitsuse ajal oli vähem kalkuleeritud kinnisvarademaksu, ja uus valitsus kalkuleeris selle summa suuremana. Paistab, et see oli ette teada. Ja see läks ka täide senikaua, kuni talu-pidajad hakkasid nurisema. Meie nägime, et mõnda ajalehte olid pandud kolmerealised teated, et kavatsetakse midagi ette võtta. See oli möödunud kuu keskpaigas, aga nüüd ei suudeta meile selgeks teha, milles need raskused seisavad. Põllutöö-minister tuli Hiina matemaatikaga, pole Eesti matemaatikat ära õppinud. Kui peaks muutmine teostuma, siis oleks väga hea, kõik talupidajad hingaksid kergemalt ja tunneksid, et sammusid õigluse poole on astunud.

Kui öeldakse, et esitatud seaduseelnõus on puudusi, siis on selge, et puudused võivad olla, ja sellepärast tahtsimegi anda seaduseelnõu komisjoni. Aga et Riigikogu enamust tahtis arutada seaduseelnõu Riigikogus, siis arutame seda siin. Meie näeme, et see arutamine on puudulik, et valitsusel ei ole andmeid ette tuua, ja see teeb kahtlemata asja raskeks. Minu arusaamise järgi, ma mõne nädala eest tõusis suur nurin üle maa, kui ajakirjan-dus on samme astunud ja tähelepanu juh-tinud ülekohtuse maksu tõstmise peale, ja kui täna ei suudetud andmeid tuua, siis paistab sellest selgesti, et ainult maskeeritakse ja tahetakse seaduseelnõu, mille meie esitasime, maha matta. Maksud nõutakse sisse administratiiv korras, ja kes saab tagasi maksta; muudkui miljonid venivad jälle valitsuse kassasse samal ajal, kui talupidajal iga päevaga seisukord lausa raskemaks läheb. Sarnast maskeerimist ei tohi lubada praegusel raskel ajal Riigikogu enamust, kuigi seda vast üksikud tahaksid. Siin on näidatud, et tariifide loomine ja arendamine tõesti põhjalikku tööd nõuab, kuidas suudame siis veel uued tariifid käesoleva aasta kohta maksmata panna. Siin peaks igatahes reguleerimisele mõtlema, ja ainuke-seks teeks jääb — muuta seadus. Ilma seaduse muutmata ei saa midagi ette võtta. See on nii, sest puhtakasurubla maks on seaduses otsekohe sentide peale kindlaks määratud — 21 senti ühe puhta-kasurubla pealt kinnisvaramaksu. Kui

tahetakse, et maksud üldiselt kõrgemaks ei tõuseks, tuleb esialgu võtta 15 senti edaspidise maksu saamiseks puhtakasurub-lalt. Võib-olla Riigikogus tuuakse veel täiendavaid ja paremaid andmeid valit-suse poolt, nii et võib maksunormi veelgi vähendada, võib-olla olekski 12 senti õige puhtakasumaksu norm. Mina kaldun sinna poole, et 12% oleks õiglane, sest talusaaduste hinnad on langenud, talu-tulu on langenud 30 ja rohkem protsenti. Ja paistab, et seisukord läheb veelgi ras-kemaks. Kui puhtakasumaksu alandatakse seaduse muutmisega näiteks 12%, siis oleks see hädaabinõu selleks aastaks. (V a h e l h ü ü e.) 21 senti puhtakasurub-lalt maksu on muidugi kõrge, sest olud on vahepeal palju muutunud. Aasta jooksul on olud hoopis teiseks muutunud, kui olid aasta eest; kahe aasta eest olid veel teist-sugusemad kui aasta eest. Nüüd on või-malik seda parandada, kus vähegi võima-lus on. Ja see on Riigikogus kõigile päeva-selge: meie võime seadust muuta, võime teda parandada. Riigikogu võib seda teha. Siin ei maksa asjata pead tiiva alla peita. Ma arvan, et riigikassale see väga suurt summat ei tähenda, sellepärast, et riigi-kassa saab ikka nendest miljonitest üle, mida tahetakse põllupidajate käest võtta. Ma arvan, et tuleb kulusid vähendada, siis võib jätta sisse nõudmata miljonid, mis talupidajatele maksudeks juurde pan-nakse.

Nüüd on väga imelik, et härra Põllu-tööminister leidis kolmanda pääsetee, kui-das küsimust maskeerida. Asi seisab sel-les, et Lõuna-Eestis põllupidajatel on maks langenud, sellepärast on tarvis oodata, kuni sealt andmed kätte saadakse. Tal olevat eelandmed, et Lõuna-Eestis olevat maks langenud, see kaotab Põhja-Eestis tõusu ära, ja kinnisvaramaksu summa terve talupidajate pere kohta ei pidavat tõusma. Siin on igal mehel, kes välja tul-nud põllumeeste kogude ridadest, ise pääs-terõngas. Ma praegusel korral nende andmete põhjal, mis täna ette toodud, ei saa uskuda, et Lõuna-Eesti puhtakasurub-lade arv on palju vähem. Võin öelda, et minu juures on käinud Lõuna-Eestist saatkonnad, kes on väljendanud, missugu-sed suured maksutõusud on teatavaks saanud. Täna Põllutööminister ütles, et seal on maksud vähenenud, elu on aga ise näidanud, et Lõuna-Eestis ei ole lootust kinnisvaramaksu vähenemiseks. Nii et ärge lootke, et see parandaks Põhja-Eesti vigu. Edasi. Mis sellest ikka öelda oleks, kui mõnedel talupidajatel kinnisvaramaks on vähenenud, see on täitsa loomulik. Kui talupidajate tulud vähenevad, siis, tähendab, peaksid ka maksud vähenema. See on täiesti loomulik ja järjekindel, mille vastu kellelgi ei tarvitse vaielda. Mis meie

sellest räägime — praegu on päevakorral maks, mis on lausa suurenenud, ja praegusel ajal ei või maksusid suurendada. (V a h e l h ü ü e.) Ei ole teistest maksudest rääkinud, kui need päevakorral, eks siis räägime. (V a h e l h ü ü e.) Meie tahame praegu sedavõrt vähendada, mis on keskmiselt juurde tulnud. (V a h e l h ü ü e.) Kui öeldakse, et vahekordades on vigu olnud, siis keegi seda ei eita. Need vead tulevad parandada, aga kui ootame, kuni vead parandatud, siis on see tänavuse maksuaasta jaoks juba hilja. Usun kindlasti, et vähemalt hädaabinõuks võib põllupidajale see seaduseelnõu olla. Kui vigu leitakse, neid võib parandada, ja sellepärast oleks tarvilik olnud seaduseelnõu komisjonis arutada.

Üldiselt kokku võttes ma võin tähendada, et tänastest Riigikogu vaidlustest on selgemini kui kunagi varem välja paistnud see, et kui põllupidajate maksukoorma vähendamisega on tegemist, siis on suur segadus, — põllumeeste kogude tegelased püüavad pead pista liiva alla ja asja teistsiti kujutada. Ei tarvitse salata, et põllupidajatele on ülekohtu tehtud maksude suurendamisel, ja nüüd on Riigikogul paras juhus ja konkreetne võimalus näidata, kas soovib tema põllupidajate maksusid vähemalt endiseks jätta. Minu arvates peaks Riigikogu soovima, et maksusid vähendataks. Selge on, et uusi tariife ei suudeta väga ruttu maksta panna. Kui see aga võimalik on, siis peame looma õiglasel vahekorrad, peame õiglasele teele asuma. See on selge, seda toetame kahel käel ja loodame, et valitsus sellel alal midagi ette võtab.

Kahju, et mul on praegu halb ülesanne konstateerida, et just põllumeeste kogude tegelaste valitsemise ajal, 1923. aastal, on halvad tariifid omaks võetud ja maksuma pandud, ja nüüd tahetakse neid eksimusi, mis on juhtunud, ajada teiste süüks. Minu arvates on eksimused tulnud omalajal ametkonna juhtide valimisel, kes pühendasid tähelepanu ja omasid kalduvused võimalikult kõrgelt hinnata.

Riigikogu teeks täna minu arvates kõige paremini, kui annaks võimaluse küsimust põhjalikult selgitada, kuidas asja lahendada, ja annaks seaduseelnõu komisjoni, kus võiks poolt ja vastu vaielda ja oma seisukohti kaitsta ning näidata, kas Hiina matemaatika on tõde või mitte. Tänapäev arusaamine on näidanud, et Hiina matemaatika on ebaõiglane ja seda ei saa põllupidajate raskes seisukorras tarvitada hädaabinõuna.

Vaheaeg kl. 19.08 min. — kl. 19.28 min.

K. T o n k m a n: Austatud Riigikogu

liikmed! Kõigepealt pean ma tähendama, et koonduse erakonnal on uus mood aset leidnud. — Kui tahad nendega üht asja õiendada, siis peavad asitõendid olema käepärast ja näitama must-valge peal, et asi tõepoolest nii on. Siis jäävad nad uskuma, et asi nii on, kui ma faktilise märkusena tähendasin, et 11. märtsil 1929. aastal Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumi korraldamise seadus vastu võeti, ja et Põllutööministriks oli härra Soonberg, kes kuulus koonduse rühma ja see oli kõik. Nüüd tuleb härra Saar ja hakkab ümber lükkama seda, mis ma kõnelenud, ja räägib sellest, millest ma kõnelenud pole. Ministeeriumide korraldamise seadus kõneleb sellest, et Põllutööministeeriumi alla kuulub katastri- ja maakorralduse amet. Millal ta Põllutööministeeriumi alla viidi, seda mina faktilise märkusega ei puudutanud. See on kõrvaline küsimus. (V a h e l h ü ü e.) Ma tahan näidata, et see 21 senti ühelt puhtakasurublalt maa-maksu teie oma küpsetatud on. Kui teie ütlete, et Põllutööminister seda ei ole teinud, siis on teine seadus, mis teist keelt kõneleb. Majanduseminister Zimmermann, kes kuulub koonduse rühma, esitas liikumata varade maksuseaduse, ja selle seaduse § 4 II lõige ütleb: „Kinnisvaramaksu maa pealt võetakse 21 senti puhtakasurublalt või, kus hindamine teostamata, 50 senti põllu- ja metsamajanduslikult kasutatud maa hektaarilt.“ (V a h e l h ü ü e.) Seal see nüüd on, kui härra Zimmermann Majanduseminister oli. Ta oli esitanud selle Vabariigi Valitsusele 12. mail 1930. aastal nr. 8298/29 all, ja Vabariigi Valitsuse otsus on 14. maist 1930, et seadus tuleb esitada Riigikogule. Riigikogu võttis selle seaduse, mis Majanduseministri poolt oli esitatud, vastu. (V a h e l h ü ü e.) Kuulge, ma palun, härra Köster, tulge ja vaadake, sest must valge peal on siin seadus selgelt algtekstis näha. Majanduseminister esitas selle seaduse Vabariigi Valitsusele. Kui Teie ütlete, et 21 senti praegu on maa-maksu ühelt puhtakasurublalt väga suur ja kõrge, ja et praegune valitsus olevat selle suure maksu peale pannud, siis ma näitan, millal ja kelle poolt see maks on alguse saanud. (V a h e l h ü ü e.) Majanduseminister esitas selle Vabariigi Valitsusele ja Vabariigi Valitsus Riigikogule. (V a h e l h ü ü e.) Teie saate lõpuks aru, et kõik see terve keerutus, mida Teie keerutanud olete, teile omale tagant üles lööb. Riigikogu võttis selle seaduse 12. juulil 1930 vastu number 387 all, ja § 4. teine lõige kõneleb järgmist: „Kinnisvaramaksu maa pealt võetakse 21 senti puhtakasurublalt või, kus hindamine teostamata, 50 senti põllu- ja metsamajanduslikult kasutatud maa hektaarilt.“ Just sa-

mas redaktsioonis, mille Majanduseminister oli Vabariigi Valitsusele esitanud, ja Riigikogu võttis selle muutmata vastu. Kui nüüd koonduse rühma liikmed tulevad Riigikogu kõnetooli ja kõnelevad, et praegune valitsus on maksu tõstnud ja selleks eelarvesse 60 tuhat krooni rohkem võtnud ja et seda tahetakse põllupidajalt sisse võtta, siis tunneb härra Fuks väga vähe Riigi eelarve seadust. Riigi eelarvega kui niisugusega ei määrata kellelegi maksu ega ei saa eelarve korras kellelki maksu veel võtta ega vähendada. Oleks õigem olnud, kui koondusemehed oleksid oma meestelt järele küsinud, kuidas lugu tõepoolest on, ja Riigikogul ei oleks tulnud aega viita selle asjaga. Nii oma inimesi siin peksma tulla ei oleks tarvis olnud ja ära näidata vigu, mis nende inimesed sel alal ise on teinud. Nüüd tulete ja kõnelete Riigikogus, et põllumeeste kogud on selle vastu, kui põllumeestel tahetakse makse alandada. Meie ei ole kunagi maksude alandamise vastu olnud ja ei saa ka tulevikus olema. Kuid meie oleme kõnelenud kogu aja sellest, et maks peab õiglane olema, ja praegune puhtakasurublade väljaarvestamine ei ole osutunud õiglaseks, see ei ole ju maksude suurenduse nõue. Härra Põllutööminister on siit kõnetoolilt kõnelenud ja öelnud, et tema on võtnud selle küsimise kiires korras korraldamisele. Peab tõele au andma, siin on rkl. Schütz'il õigus. Esiteks, koondus ise võtab ette oma inimeste algatusel ja tõstab maksu, et siis pärast demagoogiliselt tulla ja seda uuesti alandama hakata. Kus härra Loosalu ja tema rühmakaaslased siis olid, kui seadus oli Riigikogus arutusel? Kus teie siis olite, kui 21 senti puhtakasurublalt määrati? Mina küsin Teilt, härra Loosalu, kas see maks on kõrge... (V a h e l h ü ü e.) Jah, on kõrge, vaadake, nüüd ütlete seda, et on kõrge, aga aasta tagasi oli majandusekriis samasugune kui praegu, delegatsioonid käisid samuti ka eelmisel aastal Majanduseministri ja Riigivanema juures ja juhiti tähelepanu sellele, kuidas tõsine seisukord maal on. Nii siis kõik need kahtlustused, mis koonduse rühma Riigikogu liikmed püüavad teiste kaela veeretada, nagu oleksid põllumeeste kogude rühm ja praegune valitsus selles küsimuses süüdi, ei püsi paika. Need vead on teie poolt tehtud, ja nüüd tahate neid teiste kaela veeretada.

A. T u p i t s: Austatud Riigikogu liikmed! On täitsa arusaadav, miks koondusemehed ärevuses praegu on. Nad on selle kinnisvaramaksuga ja selle maahindamisega niisuguse supi meie rahvale keetnud, nii et neil enestel hirmus on vaadata seda. (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a (koputab haamriga):
Palun rahu!

A. T u p i t s: Igaüks teab, kes on selle eest vastutav, et maahindamine sel kujul välja on kukkunud, kes on olnud ametkondade juhid, kes maahindamisi läbi viisid. Nende ametkondade juhid olid koonduse tegelased — seda on ka mitmed eelkõnelejad rõhutanud — härra Köster, siis härra Tief, härra Soonberg, härra Laretei, nad on olnud põllutööministrid. Teie ütlete siin, et ega see ei käi Põllutööministeeriumi alla. Mis siis teie arvates Põllutööministeeriumi ülesanne on, kas onupoegadele metsa anda? See, kuidas põlluharija rahva olukord, missugune ta maksukoorem on, see Põllutööministeeriumi nähtavasti ei huvita. Kui teie vaated on niisugused, siis ei saa seda teised Riigikogu liikmed jagada, vaid Põllutööministeerium oleks pidanud olema valvel, et maahindamise juures vigu ei tehta. Aga seda ei ole teie hulga aastate jooksul teinud, mil teie Põllutööministeeriumi olete juhtinud. Ja seda ei ole teinud ka teie Majanduseminister. Siin on just teie endi ridadest see maksumäär maksma pandud, mille vastu teie nüüd olete ja tahate seda teiste kaela veeretada. Ja missuguste võtetega tulete seda teiste kaela veeretama! Teie ütlete, et põllumehed on süüdi, et nad nõudsid uut maahindamist. Kui senine maahindamine oli ebaõiglane, ja kui inimesed õigustatult nõudsid uut hindamist, siis kui teie lasete selle maahindamise halvasti sündida, siis ütlete teie nüüd, et põllumehed on süüdi, kes nõudsid uut maahindamist. Nii ei saa tõesti mitte esineda. Ja siis tulete teie siia ja ütlete, vaadake, süüdi on need inimesed, kes seitsme aasta eest otsustasid uue maahindamise ette võtta. Need inimesed tahtsid vanu vigu parandada, aga kui teie olete seda asja halvasti ajanud ja juhtinud, siis ei ole need inimesed süüdi, vaid vastutus on teie peal.

Siis oleks väga huvitav kapitel selgitada, kuidas see maahindamine nii ebaõigelt on välja kuiinenud, et mõnedel on 3, 4—5 korda maksu suurendatud, kuna teistel umbes sama võrra vähendatud. Siin käis kõnetoolil üks esindaja pahemalt tiivalt, kes ütles, et maahindamisel käinud kohapeal koondusemees kaasas ja öelnud, et pane sellele nii- ja niipalju juurde. (V a h e l h ü ü e.) Mulle on tulnud teateid ka mujalt, et koondusemehed on maahindajatega kaasas käinud. Minu juures käis alles paari päeva eest üks Paasvere valla mees, kes mulle kirja jättis, kus ta ütleb: „maahindamine ei olnud sugugi erapooletu. Mind oldi hindajale enne hindamist kui põllumeeste kogude inimest informeeritud, mis mulle hindamise ajal väga tera-

valt silma paistis. Kui mulle hindamisleht kätte anti, öeldi mulle, kui tahan juurde saada, siis võin edasi kaevata.“ Vaadake, nii olete teie maad hinnanud. Seepärast ei tule imestada, et mõnele on 5 korda maksu juurde pandud, kuna teisele 5 korda alandatud. Nii on mitmel pool tehtud onupojapolitikat. Kui tahetakse vaadata, kuidas seda asja parandada, siis tulete teie välja ja ütlete, et võtame 28% maha, ja siis on asi korras. Mitmed kõnelejad on aga siin kõnetoolis käinud ja näidanud, et siis asi sugugi korras ei ole, vaid see ebaõiglane maksustamine jääks ühele suurele osale põllupidajatele edasi kestma, kui see teie seadus vastu võetakse. Siin teie esindaja härra Saar näitas, kuidas kinnisvaramaks enne oli ühel isikul 720 senti ja nüüd on 3.000 sendini tõusnud. Kui teie nüüd võtate tal maha mõnisada senti, või võtate koguni 1.000 senti maha, siis jääb tema maksuks ikkagi järele 2.000 senti teie seaduse alusel, kuna õigem oleks jätta 700 senti. Et ka kõik teised maksud võetakse selle järelejäanud 2.000 sendi järgi, siis tuleks, kui teie seadus maksma jääks, maksude kõrgenemine ja teiste kohustuste suurenemine. Vaadake, seda tahate teie kätte saada, aga meie ei taha seda. Meie tahame seda, et maksud oleksid õiglased ja et maksud ei suureneks. Sellepärast tuleks võtta see pudru, mis teie olete keetnud, põhjalikule lahendamisele ja tuleks tee leida, et ülekohut ei sünniks, mida teie tahate oma seadusega legaliseerida. Seda meie ei luba. Meie ei ole küll selle vastu, et seda küsimust lahendada, meie ridadest on Põllutööminister selle asja esimesena võtnud lahendamisele, mida teie nüüd tagant järele püüate teha, et kuidagi enda pealt halba mõju ja muljet katsuda ära lükata, mis see on jätnud. (V a h e l h ü ü d e d.) Mina tean võib-olla maast rohkem, kui Teie, härra Köster. (V a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Palun kõnelejat mitte segada.

A. Tupits: Olen rohkem maal töötanud, kui Teie, härra Köster, seda olete. (V a h e l h ü ü d e d.) Vaadake, sellepärast arvame meie, et siin ei ole mingi viivitamisega ega venitamisega tegemist. Ei saa aastatest juttu olla, ega sellest, et on tarvis uued hindamised ette võtta, vaid Põllutööminister peab kõige kiiremas korras selle lahendamisele võtma, ja vead, mis sellel alal on, need tulevad kiiremas korras parandada. Seda ei saa aga umropsu mahatõmbamisega teha, mis oleks ebaõiglane. Sellepärast ei saa meie teie seaduse poolt hääletada, vaid see seadus tuleb tagasi lükata sellepärast, et see seadus suurendab ühele suurele osale põllu-

meestest maksusid. Seda teie tahate, kuid meie ei saa sellega nõus olla.

J. Zimmermann: Siit kõnetoolilt on seletada katsutud, nagu oleks omaaegne Majanduseminister Zimmermann neid maksusid tõstnud või neid fikseerinud nii kõrgelt. (V a h e l h ü ü e.) Mina mitte! Ma tahaksin seletada, kuidas see asi on. Nagu teate, oli katastriamet juulikuuni 1929 Majanduseministri juures. Nii et seletused, mis pärast Põllutööministrid, kes olid seekord asunikkuude hulgast, seda või teist ei teinud, ei pea paika sellepärast, et see ei kuulunud Põllutööministri ametkonda siis, kui asunikkuude esitaja oli Põllutööministriks. Samuti arvan, et need, kellel maad hinnati, olgu see mina või keegi teine, kui nad hindamislehed kätte said, ei osanud nad neid lugeda. Seal olid küll maad klassi jagatud, kuid neid hinnata oskas ainult spetsialist. Kui juba maks määratud oli, siis sai põllumees teada, kas see oli kõrge või madal. Kui katastriamet Majanduseministri alt ära viidi 1929. a., ka siis ei olnud veel Majanduseministriametil võimalik maahinna kohta pilti saada. Majanduseminister pidi esitama seaduse ja alla kirjutama nõnda, nagu ta katastriameti poolt oli kalkuleeritud. Majanduseminister esitab samuti koosseisud, need on kõik Majanduseministri allkirjaga, kuid iga ministriamet töötab nad ise välja. (V a h e l h ü ü e.) Kui vaatate selle seaduse seletuskirja, mis minu poolt alla kirjutatud, siis näete, et seal on öeldud, et maks ei tõuse. Kalkulatsioonid olid selle järgi tehtud, et maks ei pidanud tõusma. Tegelikult näeme aga, et tagajärg teistsugune on. Ka kinnisvarade maksu, mis selle alusel võetakse, määras endine valitsus endise. Kinnisvarade maksumis tulu on arvestatud praeguse valitsuse juures 240 tuhat krooni enam. (V a h e l h ü ü e.) Missugune see kalkulatsioon on, see ei ole mul teada. (V a h e l h ü ü e.) Teie nähtavasti teate seda, et sealt tuleb rohkem sisse, mina seda ei teadnud, mul olid andmed, et sellest maksumis tulu sisse samasugune summa kui enne. Ja siis ei saa ma aru, miks vaieldakse vastu, et seda seadust komisjoni anda. Kui öeldakse, et need kalkulatsioonid ei ole õiged, siis saab seal seda arutada. Siis öeldakse, et Põllutööminister on selle seaduse arutamisele võtnud, tema korraldab selle ära, ja seepärast ei ole seadust vaja. Kuidas siis Põllutööminister korraldab selle seaduse ära, aga omalalaj Majanduseminister on selle vea teinud? Kuidas see siis nii on? Majanduseminister tegi vea, Riigikogu võttis seaduse vastu, ja Põllutööminister korraldab ära. Ega meil Põllutööminister ei saa neid vigasid, mis seaduseandluses

tehtud, administratiiv-korras kõrvaldada. Tähendab, on tarvis seadust, seda ei saa administratiiv-korras teha. Tuleb ikka seadus anda. (V a h e l h ü ü e.)

J u h a t a j a: Palun rahu!

O. K ö s t e r: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mõni aeg tagasi esitas põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühm erakorralise teadaande Riigikogule maal asuvate kinnisvarade maksude tõusu kohta tänavu, mille tasumine kujuneb põllupidajatele ülejõukäivaks ja mille maksmine kujuneb ka mitteõiglaseks. See küsimus oli Riigikogus kõneall, vaieldi tema juures õige pikalt, ja esitati ka meie rühma poolt ülemineku-vormel, milles räägiti, et maksude tõstmine praegusel ajal, praegusel majanduslikult eriti raskel ajal, oleks ülekohtune põllupidajate vastu. Samuti öeldi, et võiks revideerimisele võtta ka hindamise alused, sellega ka maksud, mille kohta olid saadetud maksulehed põllupidajatele maal kätte. Tol ajal võttis Riigikogu vastu lihtülemineku-vormeli, mis tõendas, et küsimusest olevat räägitud, ja kui sellest juba räägitud, siis olevat see iseenesest juba selge ja vajavat erilist kiirendamist Riigikogu poolt.

Paar nädalat on mööda läinud ajast, kui lihtülemineku-vormel vastu võeti, õieti veel rohkem kui paar nädalat. Samal ajal ilmus ainult „Kajas“ teade, et Põllutöominister teinud ametkonnale korralduse asja järele vaadata. Nüüd 3 nädala möödumisel, ja kus asi kiirendatust otsust nõuab, tulevat kinnisvarade hindamise peakomisjonis see küsimus alles arutamisele. Kolme nädala jooksul aga ei ole saadud midagi korraldada, ja esimene osa maksust tuleb põllupidajatel maksta.

17. aprillil oli ülahtähendatud paari-realine teade kogude häälekandjas, mitte teistes lehtedes. 20. aprillil küsiti Põllutöoministeriust, kas on mingi korraldus tehtud. Põllutöoministeriust ametkonnast teatati, et neil mingit korraldust teada ei olla, et nad on samuti lugenud ainult ajalehest, ilma et minister oleks vastavast korraldust teinud. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma ei küsinud mitteasjatundvate ametnikkude käest. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma ei ole isiklikult ka küsinud. (V a h e l h ü ü d e d. — J u h a t a j a koputab haamriga.) On väga imelik, et kui niisugused maale tähtsad küsimused on päevakorras, ja põllupidajad kõik neist huvitatud, siis nad ei tohi teie arvates huvitatud olla, kuidas asi liigub. (V a h e l h ü ü e.) Asi on niikaugele läinud, et kellelegi, kes pööranud Põllutöoministeriust poole, öeldud, et ei tohi koondusemehele anda neid andmeid, sest ei teadvat,

kuidas praegusel ajal koondusemehe peale ministeeriumis vaadatakse. Vaadake, niikaugele on asjad läinud! Eile öhtul tuli mulle keegi ametnik vastu, ja ma küsisin, kuidas käsi käib. Ametnik ütles, et ta koondusemehega ei võivat rääkida, neil olevat arveraamat selle märkimiseks. Milleks? Võib arvata. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui aga niikaugele minnakse, siis ei ole see kord õiguslikus riigis. (V a h e l h ü ü d e d.) Meie, põllumeeste, asunikkude ja väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühm, nähes, et küsimuse lahendamine ei liigu, asjalikke tulemusi ei anna, olime kohustatud kui põllumeeste esindajad esitada Riigikogule vastava seaduseelnõu, et asi rutemini edasi liiguks. See oli meie kohus, ja seda sai ka tehtud. (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a (koputab haamriga): Rkl. Teemant, ma palun rahu!

O. K ö s t e r: Nüüd aga selgub, et vaieldakse sihilikult Riigikogus pikalt ja laialt. Viiakse vaidlused ka isiklikule pinna. Aga, mu härrad, siin peaks võetama põhimõttelik seisukoht, kas praegune kinnisvaramaks meie põllupidajatele on õiglane või mitte. (V a h e l h ü ü d e d.) Noh, kui leiame, et see õiglane ei ole, siis — mis järeldused meie peaksime tegema? Meie peaksime tegema säärased järeldused, mis olukorda parandaksid. Ja et neid järeldusi õiglasemaid teha ja niisuguseid, mis vastaksid tegelikule elule, siis peaks olema tere tulemast iga samm, mis tehtud selleks, et tulla appi valitsusele. Öeldakse, et heatahtlik opositsioon võib valitsusele kaasa aidata. Meie rühm tahab kaasa aidata valitsusele, et tema sammud, mis eksistatunud, saaksid parandatud. Täna aga tundub, et kui pakutakse valitsusele abi, siis lükatakse see tagasi ja pealekauba riieldakse.

J u h a t a j a (koputab haamriga): Palun rahu, eriti keskruhha, Teie segate oma kõnelejat.

O. K ö s t e r: Teie ei saa seda ka mitte salata, et esitatud seadus on samm edasi selleks, et olukorda parandada, ja kui esitatud seaduseelnõu tahab olukorda parandada, siis aidake kaasa. Aga mida näeme Riigikogus? (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a: Rkl. Teemant, teen Teile märkuse!

O. K ö s t e r: Seadust ei taheta üldse kaaluda ja sisusse tungimata on otsekohe asutud seaduse vastu. Tuleb sama lugu, kui eelmine kord sama asja juures, mil öeldi, et Põllutöominister tahab samme astuda ja ei maksa enam mingit ülemi-

neku-vormelit vastu võtta. Tegelikult seismas nüüd tühja küna juures. Ei ole midagi tehtud.

J u h a t a j a: Rkl. Teemant, teen Teile teise märkuse.

O. K ö s t e r: Rkl. härra Tupits ütles, et siin olevat pudru keedetud, meie olevat pudrukausi juures. Hea küll! Kui räägitakse pudrust ja pudrukaunist, peab ka selge olema, kes selle keetja on, kes tule alustanud, kes paja pliidile asetanud ja pudru keema pannud. See kurjus on alguse saanud 1923. aastal. Mitu korda on siin tõendatud, kes oli 1923. aastal Riigivanem, kes tol ajal oli rahaminister, kes põllutöominister, kuid on asju, millest ei taheta aru saada, kuigi nad küllalt arusaadavad on. Need olid kogude mehed. Rkl. Tupits rääkis ka, et hindamise läbi viimisel kohtalend olevat olnud koonduse inimesi, kes öelnud, et maa, mis kuulub põllumeeste kogude inimestele, tulevat hinnata kõrgemalt. 1923. aastal võeti see seadus vastu, 1924. aastal alati maahindamisega peale. Sel ajal ei olnud aga asunikku koondust kui niisugust üldse olemas. Maal ei olnud mingit organisatsiooni. Nüüd aga räägite teie siin, et asunikku koondus olevat sel ajal mõju avaldanud. See on absurdum, lugupeetud Riigikogu liikmed. (V a h e l h ü ü e.) 1924. aasta suvel hakati hindama. Paremalt tiival on harilikuks saanud niisugune loogika: mis tehakse teisel, on halb, mis nende poolt, on alati hea, kui ta ka halb on. Kui Põllutöominister on „koondusemees“, siis on ta kõigis süüdi, ka asjus, mis temale üldse ei allu, kui on „koondusemees“ Majanduseministriks, siis on tingimata ainult Majanduseminister süüdi, kas küsimus oli ühenduses majanduseeluga või mitte. Viimasel ajal oli Põllutöoministriks rahvaerakondlane, temale allus ka kinnisvarade hindamise amet. Sellest aga ei räägita, vaid süüdlaseks tehakse asjast sisuliselt eemal olnud meie hulka kuuluv Majanduseminister! (V a h e l h ü ü e.) Omalajal esitati mitmed seadused, nende hulgas ka linaväljaveo kontrolli ja kalasaaduste väljaveo kontrolli seadus, minu, kui põllutöoministri poolt Vabariigi Valitsusele. Vabariigi Valitsusest läksid need seaduseelnõud kaubandus-tööstusministri kätte, kelleks oli tol ajal kogumees Holberg. Siis sõimati paremalt poolt ikka ja nimelt mind, ka selle eest, et kogumees Holberg need tarvilikud seadused maha mattis. Niisugune on olnud parempoolsete loogika ja niisuguseid käikusid on tehtud. (V a h e l h ü ü e.) 1923. aastal istutati maade hindamise puu, ja kui see puu praegu halba vilja kannab ja heade õunte asemel sapiseid õunu kasvatab, siis

ärge süüdistage, nagu meie siin oleksime süüdi! See on pudru, mille ise olete keetnud, mille keetmisel pliidi alla kütet panite 1923. aastal, ja mille ees meie praegu seisame. (V a h e l h ü ü e.)

Praegu on, lugupeetud Riigikogu liikmed, raske majanduslik olukord, raske eriti aga põllumajanduses, maal. Sellest räägiti mineval koosolekul väga palju, räägiti munapaarist ja võikilost. Kõik see võeti paremalt ja pahe-malt poolt naljana. Vabariigi Valitsusel ja Riigikogul ei tohi olla ükskõik, missugune meeolelu maal valitseb. Tekib tõsiselt kahtlus, kas seda olukorda lõppude-lõpuks ei lasta minna sihilikult niikaugele, et nurinat tekitada teatud poliitiliste sihtide kättesaamiseks. (V a h e l h ü ü e.) Härra Johanson, kui lugu niisugune on, siis ärge aidake kaasa. Teie, sotsialistid, aitate selles käigus halvale asjale kaasa.

Edasi räägiti siin 1930. aasta seadusest. Endine Majanduseminister ütles, et selle seaduse esitamiseks olid vastavad andmed ja vastavad kalkulatsioonid tehtud Põllutöoministeriumis, kuhu katastriamet viidi. Majanduseministril jäi ainult alla kirjutada ja seda seadust Riigikogule esitada. Ja nüüd on süüdi Majanduseminister! Seadust arutati valitsuses, kus tol ajal istusid valitsuses põllumeeste kogude rühmast kaks inimest. Mul on selgesti meeles, et pöörati Teedeminister Jürman'i poole küsimusega, mis tema seadusest arvab. Ta oli siis täiesti nõus! Aga nüüd? (V a h e l h ü ü e.) Siis on teie ministrid, kes valitsuses istusid, samuti süüdlased. Taktika, lugupeetud Riigikogu liikmed, kogumehed, mis selle asja arutamise juures ja vastuseismisel ilmsiks tulnud, millega katsutakse kõverate konksudega ja hiireaukudega küsimusest mööda hiilida, — millest see lõppude-lõpuks räägib? Kui vaatame teie sõnavõtjaid ja loeme stenogramme, siis näeme, et seal räägitakse iidamist ja aadamist, aga mitte otsekohe seadusest.

Ma küsiksin lõpuks otsekohe, lugupeetud Riigikogu liikmed paremalt ja mujalt, kas tahetakse maal teekinud olukorda lahendada või mitte? Ütlesin juba alguses, et kolme nädala jooksul ei ole erakorraline teadaanne veel mingeid tulemusi andnud, ja see lubab karta, et ka lähemal ajal need tagajärgi ei anna. On ju vastav minister siit kõnetoolilt öelnud, et need on niivõrt rasked asjad, et neid korraldada ei saa. Ja kui juba vastav minister, kellel ametkond käsutada, kellel andmed peaksid olema, seda ütleb, siis saame sellest olukorrast aru, et 3 nädala jooksul pole midagi tehtud, siis edaspidi vaevalt midagi tehakse. Lubage meid selles kahelda, sest meie ei saa kuidagi uskuda, et siin

konkreetseid samme astutakse selleks, et seda olukorda parandada.

Kui liigute maal, ükskõik kus, siis leiata palju häda ja ka seda, mis praegu päevakorral on, nimelt kinnisvarade maksu tõusmise nurinat. See häda peaks tungima enne Riigikogusse, kui maksu-tähtpäev kätte jõuab. Kui see kätte jõuab, siis on revideerimine juba hilja. Meie seadust oleksime võinud komisjonis arutada ja seal öelda, mis selles puudulik on, ja loodetavasti oleksid seaduse esitajad sellega väga rahul olnud, kui tehakse vastavad parandused. Siin ei ole küsimus põllumajanduse huvides, vaid siin on küsimus teie jonnis. Härra Tupits, Teie armastate siit kõnetoolilt loogilisi uperpalle teha, suuri sõnu rääkida selleks, et pärast „Kajasse“ panna, kuidas Teie rääkisite ja kuidas Teie tegite. Kõik need deklaratsioonid, mis Teie olete ette kandnud, on selleks, et maskeerida tõelikku palet nende ees, kes teie häälekandjat on veel lugema jäänud. (V a h e l h ü ü d e d. — N a e r.) Härra rkl. Tupits, kui Teie hüüdsite mulle vahele „Uudislehe“ vastutavast toimetajast Treufeldt'ist, siis peate teadma, et „Kaja“ vastutav toimetaja on kümme korda kohtu all olnud. Mitu korda on teie lehe vastutavat toimetajat karistatud, ka türmiga. Ta on Vabariigi Valitsuse käest armu käinud palumas. Pühkige enne oma ukse eest pori, mis sinna kokku kogunud. (V a h e l h ü ü d e d.)

Ma olen vahelhüüete tõttu kõrvale läinud sellest teemist, mis praegu päevakorral on. Päevakorral on küsimus, mis püüab väikeseski osas lahendada raskeid olusid, mis maal tekkinud. Tänapäev näitab, et nende olude lahendamiseks kiire ei püütagi olla. Ma arvan, et sellest ka aru saadakse ja ükskord selle kohta ka silmad avanevad, kus on maa huvid ja kus neid ei ole. Ja kui selle seaduse vastu võeldakse, siis võib järeldada, et neil, kes selle seaduse vastu räägivad, maa huvid tähtsad ei ole.

Majanduseminister M. P u n g: Austatud Riigikogu liikmed! Hindamise seaduse alusel on maakohtasid hinnatud umbes 70.000 üksust, ning siin ja seal selle hindamise juures on ühel või teisel juhtumisel vead ja eksitused ette tulnud. Aga siin ei ole kellelgi midagi imeks panna, ega kellelegi etteheiteid teha, sest hindamist toimetada ei ole kerge, ja sellejuures võib vigu ja eksitusi ette tulla. Kui meie seda arvesse võtame, et vastulauseid hindamise vastu on esitatud umbes 700, see on 1%, siis see näitab, et siin väga raskeid vigu ette tulnud ei ole. (V a h e l h ü ü e.) Muidugi mõista ei või seda öelda, et kõik, kellel maa hinnatud rohkem kui see väärt, oleksid protestid sisse andnud, aga see

näitab, et radikaalseid vigu selles hindamises ette ei ole tulnud. Kui nüüd Riigikogus piike murtakse, et maapidajate maksukoorem tõuseb, siis peame ka selles asjas selge pildi saama. Kui 70.000 maksja kohta tuleb umbes 60.000 krooni maksu juurde, siis ühe maksja peale tuleb 90 senti aastas, peale selle maksud omavalitsuste heaks, mis kokku neli korda suuremad, teeb maks välja 360 senti. See on igatahes summa, mida arvestada tuleb. Ma ei ole isiklikult selle poolt, olen seda ka varem deklareerinud, et maksud tõuseksid, aga siin on hindamise tagajärjel selgunud, et maa on paranenud, rabade asemele on tekkinud põllud, aiad j.n.e. ja selle läbi on nende maade endine väärtus tõusnud, ning selletõttu loomulikult ei või maksu tõusmist selle arvesse panna, et see oleks üldine maksu tõstmine olnud.

Teisest küljest seaduses on ette nähtud minevuseraioonid, mille alusel on arvatud juurde kinnisvaramaksule lisamaksu kõrgendus 5—15%. Selles ulatuses pidid ka maksud tõusma. Loomulikult seda pidi arvesse võtma, ning kui on kultuurilisi parandusi maal ette võetud, siis neid endisel alusel maksustada ei oleks õiglane olema. Siin tehti etteheiteid selles mõttes, et praegune valitsus olevat eelarves kalkuleerinud kinnisvaramaksu suuremas summas 60 tuhat krooni. Mina ei näe selles arvestuses mingite etteheidete alust. Siin peame seda silmas pidama, et Majanduseministeerium, ükskõik kes seal minister ei oleks olnud, pidi seda arvesse võtma, pidi arvesse võtma neid seadusi, mille alusel maksu tuli välja arvestada. (V a h e l h ü ü e.) Need seadused olid: hindamise seadus esiteks, ja möödunud aasta juulikuu seadus maksustamise kohta teiseks. Nende seaduste alusel oli eelarves arvestus ette võetud, ja siin ei oleks võinud ükski valitsus teisiti teha, vaid pidi nende seaduste alusel maksu eelarvesse kalkuleerima. Seda enam tuli kalkuleerida see summa, et pärast esialgset eelarvet, mis seati kokku eelmise valitsuse poolt, viis praegune valitsus sellesse parandused sisse. Paranduste tegemise ajal selgus, et maal maksud olid laekunud rohkemal määral, kui esialgses eelarves oli ette nähtud, see on ligemale selles summas, mis on praeguses eelarves ette nähtud. Nii näitaksid eelmise aasta laekunud tulud suuna, kuidas tulevad parandatud eelarves summad sisse võtta. (V a h e l h ü ü e.) Nii ei ole siin midagi erilist uudist, ja ei ole etteheiteid võimalik teha valitsusele, nagu oleks tema põhjuseta kalkuleerinud kõrgemad summad kui eelmise valitsus. Seda peab, austatud Riigikogu liikmed, silmas pidama, et eelarve järgi ei saa maksu võetud, vaid maksud võetakse seaduste järgi. Kui nüüd kõike seda kokku võtta ja

kui veel ka seda arvesse võtta, et kui nii umbropsu, nagu seda kavatsetakse, seadust vastu võtta, mis teataval viisil maksumistamise aluseid muudab, siis ei või kuidagi ette näha, mis sellest maksust välja võib tulla. Meie peame kaht asja silmas pidama: esiteks, et maksud liiga ei saaks tõstetud, ja teiseks, et meie eelarve saaks täidetud. Kui muudame ettevaatamata kombel maksuseadusi, mis tuleb siis sellest välja? Sellest võib-olla tuleb auk eelarvesse, mida täita ei saa, ja siis on raskused möödapääsematud. Seda kaht asja peab silmas pidama ja nii ülepeakaela üht küsimust otsustada ei ole võimalik.

R. Penno (lõpusõna): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Nagu ma juba varem tähendasin, meie arutame seadust erilises korras. Selle tõttu on, lugupeetud Riigikogu liikmed, igaüksikult raske üksik-asjadesse tungida, ning selle tagajärjel on vaidlused valgunud seaduseelnõu arutamise pinnalt ära. Lugupeetud seaduseelnõu oponentid on toonud mitmeid väiteid selleks, et iseloomustada maade hindamist, mida teostatud 1923. aasta seaduse järgi. Lugupeetud rkl. Tupits, põllumeeste kogu juhataja, arvas heaks tähelepanu juhtida sellele, et üksikud hindamised olevat koondusemeeste surve all ebaõiged tulnud. Seda sama tegi ka rkl. Schütz. Mina juhin omalt poolt lugupeetud Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et sarnaseid argumente ja sarnaseid väiteid võiksin oma kogemustest, mida ma maal tähele pannud olen, ette tuua, mis langeksid ühe või teise aeda paremasse või pahemasse tiiba. Ma juhin tähelepanu sellele, et hindamine mõnel pool algas pärast seaduse vastuvõtmist 1923. aastal. Ja mina võiksin teile juba siin sel puhul tuua dokumendina Riigikogu protokollid 1923. aastast, kus meie arutasime 1924. aasta eelarvet, ja kus juba mul, ma olen sel suvel Riigikogusse valitud, tuli tähelepanu juhtida sellele, et rahaministeeriumile alluvad asutused, muu seas kinnisvarade hindamise amet, oma kooseisult ei vasta nendele nõuetele, mis selle seaduse põhjal temalt oodata ja loota on. Ma võin teile siin leheküljed kätte näidata, aga igaühel nad on olemas. Sealt on näha, et kõnelda sellest, et maahindamised algasid hiljem, siis, kui koondusemehed põllutöministeeriumi ja valitsuse juurde said, see pole õige. Ma pean ütlema, et kolm aastat keetsid need hindamised II Riigikogu ajal, kus meie inimesed üldse valitsuselaua taga ei olnud ja järelikult ei saanud kaasa kõnelda selle teostamisel. Sellepärast tulla ette heitma, et need hindamise alused... (V a h e l h ü ü e.) Aruandja on siin parteimees, sest ta on kodukorra kohaselt erakonna poolt siia määratud, ja mina kaitsen nende seisukohti, kes

seaduse esitanud. Siin ei ole mul komisjoni seljataga, ja mina olen kohustatud kodukorra põhjal seda seadust kaitsma. Teie, kui lugupeetud jurist, võiksite seda võrt tuttav olla asjaga, et meie kodukord niisugused õigused annab. (V a h e l h ü ü e.) Minu arvates, kui kõneldakse sellest, ja neid näiteid on toonud rühma juht, siis minul ei jää tõesti teist teed, kui ma pean neid ümber lükkama. Ei saa ette heita selleaegseid tegusid ja süüid neile, kes siis valitsuselaua taha pole üldse pääsenud.

Edasi ma märgiksin ka selle seaduse sisulist külge. Selle sisu vastu pole õieti keegi peale Majanduseministri väelnud. Ka härra Põllutöminister omalt poolt tõendab oma andmetega seda. Tema andmed lähevad meie andmetest lahku, võib-olla, et ta ise pole kindel, et need andmed täpsed on, ta ütleb, et kokkuvõtteid veel tehakse. Ta andmed näitavad, et vähemalt 16% tõuseb kinnisvaramaks Põhja-Eestis, kus hindamine läbi viidud. Nagu lugupeetud Majanduseminister tähendas on kinnisvaramaksust rippuv meil rida teisi makse. Omavalitsused saavad sealt oma maksud, tulumaksud määratakse selle järele ja teised maksud. Siin ei ole niisuguse küsimusega tegemist, mis niiõeldi ainult väikest summat puudutab, vaid siin tuleb suuremate summadega põllupidajatel arvestada.

Mis puutub sellesse, et maksuseadusi ei tohi selles korras arutada, nagu praegu meie arutame, siis seda seisukohta on ka seaduseelnõu esitajad jaganud ja sellekohane ettepanek on Riigikogule tehtud, et rahaasjanduse komisjon seda kaaluks. Praegu on mul ettepanek, seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu võtta ja anda siis kaalumiseks rahaasjanduse komisjoni esimese ja teise lugemise vahel. Siis on võimalik kindlasti tehnilisi parandusi teha ja on võimalik kalkulationsioonide alusel teistsugused alused võtta.

Nagu härra Majanduseminister ja härra Põllutöminister juba teatasid, ei suudeta lühikese aja jooksul neid uusi boniteerimise andmeid esitada. Selle tagajärjel ei saa mitmesugust seisukohta valitsuselt oodata, vaid on võimalik ainult kaks seisukohta. Esiteks — kas praegumaksvas seaduses muudetakse uue hindamise alusel näidatud boniteedi kohta saadud maksumäär, või teiseks — kaoks praegumaksvas seadus ja jääks vana kaotatud seadus. See samm käsitab maksuseaduse muutmist, aga hindamise seaduse muutmise ei saa meie parandada käesoleva aasta maksunormi. Meil on teine tee olemas, ja see on võimalik siis, kui see seadus vastu võetakse ja ümber redigeeritakse, et see seadus muudetakse ja endised adrasajandikud maksualustena pan-

nakse maksma. Kui valitsuse esindaja ei ole meile kolmandat teed näidanud, siis võin konstateerida seda, et kui valitsus tuleb ükskõik missuguse seadusega, ta saab tulla ainult kahega, kolmandat välja-pääsu siit ei ole. Nii et, lugupeetud Riigikogu liikmed, kui meie tahame, et maal kinnisvaramaks ei tõuseks ja seega üldine maksukoorem ei tõuseks, siis on paratamata käesoleva seaduseelnõu vastuvõtmine, mida ma ka Riigikogult lootan.

Juhataja: Rkl. Penno'lt on kaks ettepanekut:

1) võtta vastu seaduseelnõu I lugemisel;

2) anda seaduseelnõu I ja II lugemise vahel rahaasjanduse komisjoni.

Panen hääletamisele esimese ettepaneku. (Hääletatakse.) Poolt on 18 häält, vastu 43 häält, seega on seaduseelnõu I lugemisel tagasi lükatud. Rkl. Penno teine ettepanek langeb ära.

7. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Laur: Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise võeti ette selleks, et piiri panna liiga suurele kooperatiivühisuste tekkimisele. Seda sihti püütakse kätte saada kahel teel: 1) § 4-da muutmise, millega nõutakse, et mõnede kooperatiivühisuste asutamisel ja nende põhikirjade muutmisel on tarvis Majanduseministri luba, nimelt on tarvis luba ühistegeliste laenuasutiste ja vastastikuste kindlustuseühingute asutamiseks. 2) tahetakse kitsendust läbi viia § 38-das, kus Kohtu- ja siseministrile antakse õigus mõnesugusel juhul ühingu tegevust lõpetada. 3) antakse § 79^a sissevõtmisega laialisem volitus Majanduseministrile ühinguid revideerida.

Nende põhimõttelikkude seisukohtadega ühines üldkomisjon ja tegi omalt poolt ainult mõned üksikud muudatused. Kõigepealt arvas üldkomisjon, et § 9-da juures registreerimiseks esitatud põhikirjale peaksid alla kirjutama mitte kolm asutavat liiget, nagu valitsuse eelnõus, vaid seitse. Seitse sellepärast, et seaduseelnõu ühingu likvideerimist, kui liikmete arv on langenud alla seitsme. Oleks siis ka loomulik, et ühingu asutamiseks oleks vajalik seitse liiget.

§ 24-da kohta arvas üldkomisjon, et äriosasid üldse ei või edasi anda mitte-liikmele, kuigi ühingu juhatus või nõukogu selleks oma nõusoleku annab, vaid edasi võib ikka ainult siis anda, kui uus liige on ühingu liikmeks vastu võetud põhikirjas ettenähtud korras.

Edasi jättis üldkomisjon välja §§ 45 ja 51, arvates, et neid paragrahve praegu tarvis muuta ei ole, sest see ei oleks otstarbekohane ja seda sellepärast, et lähemal ajal ilmub meil uus tsiviilprotsessi seadus, kus lahendatakse küsimus, kuidas tuleb summe sisse nõuda ühistegeliste ühingute liikmetelt. Praegu seda korda muuta ja mõne aja pärast jälle uuesti muuta ei ole otstarbekohane.

§ 79-das praegumaks kev märkus kustutati ja asetati see märkus II osasse § 79^a all. Uue paragrahviga antakse Majanduseministrile revideerimise korraldamiseks laialdasamad õigused, kui seda oli praegumaks vas seaduses.

Kõige laialisema ja olulisema muudatusete üldkomisjon §§ 48^a—48^a sissevõtmisega. Seaduseelnõu arutamise puhul tekkis küsimus, kas ei oleks võimalik ühistegelisi asutusi koondada ja korraldada liitmise ja ühendamise teel. Komisjon kuulab ära Vabariigi Valitsuse arvamise. Valitsus leidis, et liitumise teel võiks ühinguid koondada, kuna ühinemise teel koondamise küsimuses valitsus asus eitava seisukohale. Vastavalt sellele siis võeti ka §§ 48^a—48^a vastu. § 48^a olulisem osa seisab selles, et siin lahendatakse võlausaldajate huvid. § 48^a lahendab liikmete vahetõrke uue asutusega liitumise puhul. Siin on välja mindud soovist, et liitumise teel likvideeritavad ühingu liikmed mitte laiali ei valguks, vaid et nad otsekohe uude, see on liitvasse ühingusse üle läheksid, nii et mingit sooviavaldust liitunud ühingu liikmeks astumiseks vaja ei ole, vaid liitumise lepingu jõusseastumisega lähevad kõik liitunud ühingu liikmed liitva ühingu liikmeteks. Samuti kuuluvad liikmete osamaksu ja lisavastutuse kohustused üleandmisele ilma liikmete eneste algatuseta ja tahteta.

Edasi võiksin nimetada, et liitunud ühingu liikmete lisavastutuse kohustused jäävad samasugustena maksma, nagu nad enne liitumist olid, üheks aastaks. Üldkomisjon arvas, et ühe aasta jooksul võiksid väga hästi kolmandad isikud oma vahekorrad lahendada liitumise teel likvideerunud ühingu liikmete vastu.

Need olid tähtsamad ja silmatorkavamad muudatused, mis valitsuse eelnõus ette võeti. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

8. Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M.

Mihkels on: Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus on koostatud mitmes välisriigis maksmapandud seaduste kohaselt. Eksportkrediidi kindlustamine on peamiselt pärastsõja-aegne nähtus. Rasketes majanduslikkudes oludes, mis on tekkinud eriti pärast ilma sõda, on mitmed riigid sunnitud olnud oma kaubanduse ja tööstuse huvides vastu tulema omamaa saaduste produtsetentidele. Üheks niisuguseks vastutuleku abinõuks on eksportkrediidi kindlustamise mõiste. Eksportkrediidi kindlustamine on võimalik kahel teel: esiteks andes välja rahalisi krediite ja teiseks andes garantiid. Käesolev seaduseelnõu on teisekujuline kindlustamisviis, nimelt garantii andmine. Riik käesoleva seaduse järele ei anna välja raha, vaid on ainult shirant ja kannab kui shireerija teatud vastutust nende tehingute eest, mis sõlmitakse. Selle seaduse vajadus on selles, et omamaa saaduste väljavedu soodustada esialgu peamiselt Nõukogude Venemaale, kuid samuti ka teistesse riikidesse, kus selleks küllalt soodne pind on. Seadus on tehniliselt koostatud Soome vastava seaduse eeskujul. Soomes on eksportkrediidi kindlustamise seadus maksev juba 6 aastat. Selle 6 aasta jooksul on välja antud ja garanteeritud võrdlemisi suurel arvul neid krediite, ja seniajani ei ole juhust olnud, kus Soome riigil oleks tulnud kanda kahju. Ka teistes riikides on sellelaadilised seadused maksvad. Kõikjal on need enam-vähem rahuldavaid tagajärgi andnud.

Rahaasjanduse komisjon ühines omalt poolt Vabariigi Valitsuse seletuskirjaga ning omalt poolt tegi üksikuid väikseid parandusi. § 1 tehti redaktsioonilist laadi parandus, mis selgitas selle paragrahvi mõistet. Teiseks võeti sisse uus § 6, milline näeb ette, et riiklikku garantiid antakse tehingute eest, mis sõlmitud peale 1. aprilli 1931. See oli vajalik selleks, et takistada selle garantii andmist tehingute peale, mis aastaid tagasi on sõlmitud, ja teisest küljest oli karta, et võib-olla krediidist tuleb puudus. Kolmandaks muutis rahaasjanduse komisjon valitsuse ettepanekul praeguse seaduse § 5, millega määratakse kindlaks eksportkrediidi komitee koosseis. Eksportkrediidi komitee koosseisus oleks riigi esitajail enamus, kuna krediidi garantiid antakse ju riigi poolt. Seega oleks riigil võimalus kontrollida neid tehinguid.

Kõike seda arvesse võttes teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

J. Vilms: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle eksportkrediidi garantii andmise seaduse vastu peaks olema mitmel

põhjusel. Kõigepealt on siin tegemist suurtööstuse finantseerimisega, mis seisukohast juba peab küsimust väga kahtlevalt üles seadma, kas maksab seda garantiid anda või mitte. Teiseks seadus on tehniliselt kui raamiseadus kokku seatud mõningate punktidega, mis kahtlusi tekitavad.

Kõigepealt kui garantii või shihiro antakse kellelegi, siis on tegemist alati teatava riisikoga. Kes shihiro annab, peab teadma rehkendada sellega, et see võib-olla tuleb tal ükskord välja maksta, ja siin on seaduses öeldud juba esimeses paragrahvis, et garantii antakse tekkinud kahjude katteks. Seega on ette rehkendatud, et 300 miljonit, kui sarnane, tuleb ükskord maha kirjutada. Tegelikult või sisuliselt luuakse siin mingi uus pank, mis raha välja laenab, ja kui rahast puudus tuleb, siis on öeldud, et riik annab eelarve korras summasid juurde. Vastavalt sellele on ette nähtud laenu- või garantiitingimused kuni 3% aastas ja laenuandmise aparaatur, kodukord, komitee või juhatus, kes seda asja korraldab, ja ühtlasi ka need vabrikud või tööstused, kuhu see raha garantiide kaudu juhitakse.

Kui läheme laenuitingimuste juurde, siis peaks küsima, vähemalt peaks selge olema, kas ei ole siin laenu või garantii aeg, mis on ette nähtud vähemalt 9-ks kuuks, ja pärast koguni 18-ks kuuks ja lõpu aeg 1940. a., liiga pikk. Operatsioonide kestvuse ja laenuandmise vahekord olevat asjatundjate arvamise järele säärane, et müügiks laenu ei või anda rohkem kui operatsioon kestab, et pärast seda, kui operatsioon on läbi viidud, võidaks uuesti raha tagasi nõuda. Siin aga, kui antakse näiteks garantiid Nõukogude Venemaale toiduainete peale, siis on need toiduained otsekohe ära müüdnud ja ära tarvitatud, laenu on aga tagasi saamata. See olevat õieti nende ettevõtete, maade või asutuste investeerimine just pikaajaliste laenude kaudu, kuna tegelikult normaallaenu juures peaks see ruttu tagasi maksetama. Soomes, nagu näha seletuskirjast, on laenuandmise tähtaeg 6 kuud, meil aga 9 kuud kui miinimum, ja isegi 18 kuud.

Edasi võiks küsida, kas kontrollimise võimalused garantii asjus müügile antud kauba kohta on olemas või mitte? Harilikult need peavad olema igasuguse garantii korral. Välismaa ärid müüvad meil kaupu pika aja peale, näiteks autosid, masinaid j.n.e., mida tasutakse osade kaupa maksamisega, milleks sellekohane leping on tehtud. See kaup jääb müüja omanduseks seni, kuni see ära ei ole maksetud, vastasel korral võetakse see ostja käest tagasi. Siin ei ole seaduse järele võimalust kontrollida ja eriti veel, kui on

tegemist Nõukogude Venemaa lepingu- või müügitingimustega, nagu nähtub seluskirjast, kus öeldakse, et garantiide seadus Nõukogude Venemaa kaupade jaoks eriti määratud.

Edasi peaks küsima, kas kindlustused on küllaldased, kui garantii anname, sest näiteks iga pank, kui garantii andja, ja riik, kui pankiir, võtab kindlustusi vastu vekslite või obligatsiooni näol. Nõukogude Venemaa kui välismaa vastu peab aga maksma ainult teatud usaldus garantiide andmisel, sest seal puuduvad praegu kindlustused, mis võetakse harilikult krediidsaaja käest.

Mis puutub edasi 300-miljonilise laenu asutuse juhatusse või komiteesse, nagu siin nimetatud, siis äratub jällegi kahtlust: keda määratakse sinna komiteesse, millised on need ülesanded, millised sihid niiöelda majandusepoliitiliselt peavad silma paistma selles komitees, kui ta garantiisid tegelikult välja annab. Siin on võimalus teha väga palju vigu, nagu seda elu meile küllalt on näidanud. Meie teame ju, et terve rida panku on pankrotti läinud, nagu näiteks Diskonto Pank ning Kommernts Pank. Peab ütleva, et Diskonto Panga juhatusel olid ideaalsed võimalused asja korralikult ajada. Seal oli Pikalaenu panga volinik, oli ühendatud saapa- ja nahavabrikute juhatusse liige. Kuid see igapidi korralik pank läks ometi pankrotti just eriti saapa- ja nahavabrikute pärast.

Edasi. Mis puutub krediidi garantiide andmise kodukorda või selle komitee teotsemisse, siis on see praegu raamiseadus. Kodukord, mille järgi garantiisid välja antakse, määratakse valitsuse poolt. See on väga ebastabiilne asi, poliitilised voolud võivad muuta kodukorra aluseid ja nii saaks see igatahes poliitiliste võitluste tallermaaks.

Edasi on ka arvamine, et meil seda 300 miljonit raha ei ole. Kui garantii seadus oli kavatsusel, oli meie riiklikkude pankade juhtide jutust kuulda, et kust meie selle raha võtame, sest meil on näiteks raha välja antud teravilja laenuks, ja meie teame, et riigikassas raha väga vähe ning et Eestil seda raha omal ei ole. Vekslid tulevad paratamatult välismaale edasi diskonteerida. See on aga sisuliselt uus välislaen, mida oleme siamaani kartnud, mida küll mõned ringkonnad pooldavad, kuid üldiselt on see hukkamõistetav, ja selle uue välislaenu küsimuse juures peame sisuliselt kahtlema, enne kui selle otsustame. Lätis on see eksportgarantii seadus arutamisel, ja Läti peaminister on öelnud ühes jutujamises, et vaevalt raha jätkuvat. Niisamuti Läti börsikomitee esimees on arvamisel, et meie niipalju raha välja panna ei suuda, et tuleb ikkagi

vastavate välismaa vekslite diskonteerimise teel laenu muretseda. Need oleksid siis märkused üksikute punktide kohta selles seaduses.

Kui läheme krediidi otstarbe juurde, siis on see laen või eksportkrediit määratud suurtööstuse toetuseks, sest suurtööstus veab oma artikleid välja, ja seetõttu vajab suuremat ja pikaajalisemat garantiid. Väike- ja kesktööstus ei saa siit midagi. Teame et suurtööstuse toetuseks on antud siamaani, nagu üks majandusetaaduse ajakiri kokku võtab, 10 miljardit senti, kuna sellest on kätte saadud 7½ miljardit senti. Nii on kätte saamata 2½ miljardit senti. Vaadake, niipalju on saanud suurtööstus, niipalju rahva raha oleme pidanud osalt korstnasse kirjutama. Kui nüüd küsime, kas on praegusel ajal ja üldse õigustatud uusi ohvreid suurtööstusele tuua eksportgarantii seaduse läbi, sest 300 miljonit senti on määratud kahjude katteks, nagu § 1 seda ütleb, siis peame selle küsimuse juures peatuma, kas suurtööstusel on kõlblist ja tegelikku õigust saada juurde uusi riigi rahalisi toetusi. On arvatud siamaani, et suurtööstuses on suurem hulk meie töölisi, ja kesk- ja väiketööstus ei suuda oma tööliste arvuga võistelda suurtööstusega. Siin aga, lugupeetud Riigikogu liikmed, on tegemist suure eksitusega. 1923. aasta rahvalugemise andmed näitavad, et ilma palgalisteta peremehi, töotajaid, on umbes 28 tuhat. Neid, kes kuuluvad murdude ja kaevandusetöö harru, nagu ristitegijaid ja keraamikatöölisi, on umbes 76 inimest. Metallitööstusesse ühes masinate, instrumentide ja aparaatide valmistajatega, nagu sepad, töldsepad, muusikariistade valmistajad, kellasepad, kullasepad, paadimeistrid j.n.e. kuulub 2.747 inimest. Tekstiiltööstusesse — kangrud, väljaõmblejad, võrgutegijad, rihmadetegijad, silmakudujad j.n.e. — 4.457 inimest. Puutööstusesse, nagu tiserid, korvmööblitegijad, aamitegijad, saapaliistude, õppeabinõude, mäguriistade j.n.e. tegijad — 3.118 inimest. Nahatööstusesse — sadulsepad, köösnerid j.n.e. — kuulub 417 inimest. Paberitööstusesse, nagu raamatukõitjad, pappkaubategijad j.n.e. — 60 inimest. Toiduainetööstusesse — 1.144 inimest. Jookide ja maitseainete valmistajaid — 28 inimest. Kehakattetööstusesse, nagu rätsepad, kingsepad, kübarategijad j.n.e. — 12.536 inimest. Ehitusetöösse — 2.251 inimest. Poligraafia alla, nagu päevapiltnikud, graveerijad j.n.e. — 209 inimest. Puhastusetöösse — 749 inimest. Keemia ja teiste sarnaste ainete tööstusse — 90 inimest. Savi-, kipsi-, klaasi- j.n.e. tööstusesse — 62 inimest. Kokku umbes 28 tuhande palgalise tööjõu ümber. Kui siia juurde arvame veel väiketööstused, mida

on meil umbes 2.000 ümber, ja kui arvata iga tööstuse kohta 1,7 töölist, siis teeks see kõik kokku 31.400 töölist. Kokku oleks seega väiketööstuse harus 1923. aasta rahvalugemise andmete järgi umbes 31.000 töölist. Kui meie nüüd võtame suurtööstuse, siis on palgalisi töölisi suurtööstuses 28.000, peale selle ametnikud. Kui meie võtame siia juurde kesktööstuse, siis on seal töölisi 5.500, nii on kokku 36.500 töötajat väike- ja kesktööstuses. Täheandab, inimeste, töötajate, arvu poolest on väike- ja kesktööstus palju rohkem inimeste, töötajate, ülevalpidaja kui suurtööstus. Nii on selge, et suurtööstuse praegust toetamist meie ei saa põhjendada töötajate arvuga selles tööstuses.

Võtame teise küsimuse, nimelt toodanguküsimuse. Võib-olla, et toodanguküsimus on hoopis teistsugune ja see ehk otsekohe ütleb, et meie peame alati suurtööstust toetama. Siin on seisukord järgmine: kui võtame nettotoodangu 1928. aasta viimaste andmete järgi, sest värskemaid ei ole statistika ajakirjade numbrites, siis näeme, et suurtööstuse nettotoodang, see on puhastoodang või väärtuste juurdekasv, on 52 miljonit krooni, ehk ühe inimese peale suurtööstuses 1.850 krooni. Kesktööstuses 12,8% suurtööstuse toodangust, ehk üldse 7.150.000 krooni, ehk ühe inimese peale kesktööstuses 1.670 krooni. Kui nüüd võtta väiketööstuse kohta ka teatud arv, mis ei saa statistikast kätte, sest väiketööstuste kohta, üksikute tiserite ja rätseppade kohta, kes ei ole enesele äritunnistust võtnud, ei ole statistikat, aga kui arvata, et keskmiselt üks tööline väiketööstuses, koos nendega arvatud, kes kuni 4 töölist endal peavad, et 1 tööline väiketööstuses omab keskmiselt nettotoodangut vähemalt 1.000 krooni aastas, s. o. ligi $\frac{1}{4}$ vähem kui kesktööstuses, siis saaksime väiketööstuse toodangu 31 miljonit krooni, kokku väike- ja kesktööstuse nettotoodang oleks seega 38 miljonit krooni ehk ligi 40 miljonit krooni, suurtööstuse oma aga 52 miljonit krooni. Nii näete, et vahe polegi nii suur, et tingimata toodangu seisukohast peab suurtööstust ikka ja alati ainuüksi toetama. Kui küsida, kuivõrt elujõulised, tarvilikud ja kuivõrt on rahvast aidanud kosuda meie tööstused, siis näeme, et suurtööstus ei ole suutnud iseseisvalt elada. Suurtööstus on saanud alalõpmata toetusi, on saanud palju investeerimisi ja mahakirjutamisi. Suurtööstus on töötanud peajasjalikult tollikaitse varal. Ainult tollikaitse abil on suurtöösturid välismaal saanud teatud varandusi koguda. Kui vaatame edasi siis näeme, et suurtööstuse ettevõtete arv näitab väga suurt kõikumist, ta allub igasugustele välisteguritele, ja ta elujõud ei ole nii tugev kui väike- ja kesktööstusel.

Meil on 267 suurtööstust, üle 2.000 väiketööstuse ja üle 1.000 kesktööstuse.

Kui vaatame kõikumisi, mis olid 1925. aastani, siis näeme, et suurtööstuse kõikumine on 34—129%, kesktööstuse kõikumine 3—20% ja väiketööstuse kõikumine 7—42% ettevõtete arvu suhtes. Nii näeme, et suurtööstuse ebastabiilsus on ligi 3 korda suurem kui väike- ja kesktööstuses. Kesktööstus on meil kõige stabiilsem, mis ei näi olevat suurt riisikot.

Kui vaatame viimast 1930. aasta majanduslikku kriisi, siis näeme, et suurtööstuse ettevõtete arv on jaanuarist 1930 kuni jaanuarini 1931 vähenenud umbes 14 ettevõtte võrra. Kesktööstuses on aga märgata isegi ettevõtete juurdekasvu ühe võrra. Suurtööstused ei ole muutunud elujõulisteks, vaid elujõulisteks on muutunud väike- ja kesktööstused.

See seadus pooldab suurtööstusi. On selge aga, et suurtööstuste pooldamine meil praegu otstarbekohane ei ole eeltoodud põhjustel. Et see nii, on selge ka sellepärast, et ekspordikrediidi seadus on kaubandus-tööstuskoja seadus. Kaubandus-tööstuskoda on suurtööstuse koda, väiketöösturid ja kesktöösturid on kaubandus-tööstuskojaga suures vastolus, ning V sektsioon tahab sealt lahkuda, tahab omale iseseisvat käsitöökoda ja tahab kätte saada gildede varandusi, mis varemalt neile kuulusid j.n.e. Nii näeme, et väike- ja kesktöösturid ei ole rahul selle politikaga, mida ajavad kaubandus-tööstuskoda ja valitsus. Need 300 miljonit senti, mis määratakse suurtööstusele, peaksid minema väike- ja kesktööstusele. 1923. aastal anti Prantsusemaal käsitööfondi seadus. Asutati käsitööfond, kuhu määrati 38 miljonit franki, meie rahas ligi 600 miljonit senti. Meil on redutseeritud fondide summe maatulunduse kapitali läbi, kuid fondide summa ulatub siiski mitmete kümnete tuhandeteni, aga väike- ja kesktööstuse peale ei ole mingit fondi määratud, nemad peavad suurte raskustega omale pankadest raha hankima.

Asi on aga halb eriti sellepärast, et 300 miljonit senti ähvardab täiesti hukkuda. Esimene seaduse paragrahv ütleb, et see garantiide summa on määratud „kahjude katteks“, ja kui tuleb puudu, arvatakse juurde saada riigi eelarve korras. Peale selle on need tehingud ette nähtud peajasjalikult Nõukogude Vene riigiga. Aga ei tohi mitte unustada, et välismaal ei usaldata mitte Nõukogude Vene vekslid, et neid ei taheta mitte diskonteerida, ehk kui seda tehakse, siis saadakse ainult 30%—40% vekslisummast. Täheandab ei ole usaldust nende vastu. Aga meil peab riik neid garanteerima täies usus, kindel olles, et need ükskord

välja ostetakse. Läti peaminister Ulmanis, kui ta andis samasuguse garantiiseaduse puhul jutuajamise, ütles, et Nõukogude Vene viimase kolme aasta jooksul üldse ei taha maksta raha, vaid tahab ainult krediite. See on arusaadav, Vene riik kannatab praegu raskuste all ja sel pärast tahab osta krediidi peale. Kuid sellejuures on ju loomulik arvata ja karta, et kas need raskused mitte veel suuremaks ei lähe. Kuigi meie Nõukogude Vene veksleid saame, kas meie neid ükskord suudame ka rahaks teha, kas Venemaa suudab neid välja osta? Mida see tähendab, seda näitavad Vene kaubandusliku esinduse protsessid meie ettevõtete ja inimestega, nagu Pärtsel'iga. Omalajal on tellitud suuri partiisid kaupu Vene kaubandusliku esinduse kaudu, kuid see asutus on pärast oma nime muutnud. Nüüd ei taha üks asutus teise veksleid tunnistada, ja Vene riik ei tunnista, et on riiklikke kohustusi andnud. Kuidas asi tulevikus võib minna, seda ei tea. Need on väga kurvad kogemused, mis sunnivad kaaluma, kui uuesti hakkame veksleid vastu võtma. Teame, et on tekkinud teatud raskused lepingute teostamisel, mis olene sõlminud Nõukogude Venemaaga. Teame seda Tartu-Vene rahulepingust metsaeksporti asjus. Teame Vene-Soome lepingut, kuidas Vene seda täidab ingerlaste suhtes. Need on kõik näited, mis sihivad sinna poole, et meie ei peaks usaldama veksleid, mis Nõukogude Venemaalt meile antakse. Teame, et Vene sisepoliitiline kord areneb ja muutub kiiresti, missugused ümbermuudatused seal võivad lähematel aastatel tulla, seda meie ei tea, ja missugused valitsused seal tekiavad, kas mitte niisugused, kes ütlevad, et „meie ei maksa burshuidele välja“, või et „meie lihtsalt ei jõua maksta“! Nii on kartus loomulik. Kokku võttes peame ütleva, et meie ei tohi võtta kohustusi oma peale, vaesed meie olene, ning riik ei tohi enam võtta omale riisikot. Meie teame, kui taheti linnadele laenu anda, siis paremalt poolt oldi vastu, et riik garantiid annab. Siis võidi kontrollida, asi

toimus omal maal ja ometi oldi sellele vastu. Nüüd ei ole kontroll võimalik, asi on päris kahtlane ja ikkagi tahetakse garantiid anda. Näete, missugune määratu vahe on selle garantiid andmise ja linnadele laenu andmise puhul. Meie peame aga kord ometi ka väike- ja kesktööstust toetama.

Edasi on selle seaduse täitmise juures korrupsiooni võimalused, nagu need on näha olnud isegi pankade juures. Siin ei ole kindlat korraldust selle ärahoiuks ja seepärast on põhjust karta, et siin võib korrupsioon tekkida. Sellepärast peame selle garantiiseaduse vastu olema.

(H ü ü d e d: Lõpetada!)

Juhataja: Ettepanek on tehtud, lõpetada koosolek.

(Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud.

Vaheaeg kl. 21.20 min. — kl. 21.35 min.

Koosolekut juhatab esimees K. Einbund.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi A. Tõllassepp.

9. Järgmise koosoleku määramine.

M. Laarmann (korra kohta): Kuna täna päevakorras edasi ei ole jõutud ja hulk seaduseelnõusid korda ootavad, julgen teha ettepaneku,

pidada järgmine Riigikogu koosolek homme, kolmapäeval 6. mail s. a., kell 5 p. l., võttes päevakorda seaduseelnõud, mis täna päevakorras olid. (Päevakord vaata 144. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 4)

Ettepanek võetakse vastu.

(H ü ü d e d: Lõpetada!)

Juhataja: Kuulen ettepanekut, koosolek lõpetada.

(Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 21.38 min.

õige.

Koosoleku sekretärid (allkirjad).

Kinnitan.

Koosoleku juhatajad (allkirjad).